

รายงานการวิจัย
เรื่อง
ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา
ในยุคโลกาภิวัตน์

วราภรณ์ ชี้อประดิษฐ์กุล

2545 *

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

หัวข้อวิจัย ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

ชื่อผู้วิจัย น.ส. วราภรณ์ ชื่อประดิษฐ์กุล

โปรแกรมวิชา นิเทศศาสตร์

คณะ วิทยาการจัดการ

สถาบัน สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ศึกษาบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ศึกษาบทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 450 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-Test F-Test และค่าสัมประสิทธิ์ สัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งประเมินผลโดยคอมพิวเตอร์ในโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครอบครัวมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง
2. โรงเรียนมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในระดับน้อย
3. สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในระดับมาก
4. เพื่อนมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง

บทนำ

บทที่ 1

ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

(KNOWLEDGE AND ATTITUDE OF JUVENILE TO BUDDHISM IN THE GLOBALIZATION AGE)

ที่มา และความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญอยู่กับความเปลี่ยนแปลงด้านการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ เทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ ที่ถูกคิดค้นและนำมาใช้ส่งผลให้การรายงานเหตุการณ์ต่างๆ จากจุดหนึ่งสู่จุดหนึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว ง่ายตาย และมีประสิทธิภาพ

สังคมใหม่ในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน (Complexity) มากขึ้นเป็นสังคมที่เชื่อมโยงกันหมดทุกส่วน วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคนในสังคมมีความต้องการรับรู้ข่าวสารมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ตามเหตุผลที่ อัลวิน ทอฟเลอร์ นักอนาคตศาสตร์ (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2537) ได้บรรยายไว้หลายประการว่า นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแม้แต่ในชีวิตประจำวัน จะมีอย่างมากมายแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดขึ้นภายในสังคมทุก ๆ แห่ง แล้วกระทบถึงมิติทุกด้านของสังคม ทั้งนี้ผลแห่งความก้าวหน้าที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์ ทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ และเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ นั้นเองคือกุญแจดอกสำคัญที่ไขไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมด หากความเชื่อของนักทฤษฎี ทางอนาคตศาสตร์เป็นความจริง ก็คงอธิบายได้ว่า สังคมไทยเองก็มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยเหมือนกัน เราจะเห็นการหลั่งไหลหมุนเวียนของข่าวสารที่เกิดขึ้น และถูกรายงานสู่สาธารณะแทบทุกนาทีโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่อง ระยะเวลา หรือเวลา

ในบรรดาข่าวสารที่หมุนเวียนอยู่ในสังคมไทย ข่าวสารด้านพุทธศาสนาจะถูกสื่อมวลชนคัดเลือก นำเสนอ และให้ความสำคัญมาเป็นอันดับต้น ๆ และการนำเสนอข่าวสารด้านพุทธศาสนาในปัจจุบัน เปรียบเสมือนการเหยียดมิติด้านอื่น ๆ ของพุทธศาสนาที่แตกต่างจากมิติที่สังคมรับรู้จากอดีต และเนื่องจากสถาบันสื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลใหญ่สุด ของประชาชนกลุ่มใหญ่

ที่กระหายที่จะแสวงหาข่าวสาร เก็บสารรับสารและแสดงปฏิกิริยาต่อสารที่ได้รับอย่างเปิดเผยชัดเจน นั้นหมายถึงข่าวสารที่ถูกส่งผ่านสื่อมวลชนย่อมมีผลต่อความรู้และทัศนคติของประชาชนทั่วไปอย่างแน่นอน

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตลอดจนความเป็นอยู่ของคนไทยทุกหมู่เหล่า ทุกสาขา มาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดปลูกฝัง วัฒนธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมก่อให้เกิดความรู้สึกรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้สังคมมีความมั่นคงปักแผ่น ดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง (พรพนนิภา วงศ์มิตร , 2540:1)

ความสำคัญของศาสนากับสังคม

โดยทั่วไปศาสนามีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนด้านสาธารณสุขก็เข้ามามีบทบาทมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทต่อชีวิตและจิตใจของบุคคลในด้านการสร้างความรัก ความเมตตาต่อมนุษย์ และสัตว์ร่วมโลกที่ร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย หลักธรรมคำสอนในศาสนาให้ละเว้นความชั่ว ซึ่งถือว่าเป็นบาป และให้ปฏิบัติยังผลให้สังคมส่วนร่วมมีความสุขและมั่นคง สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม

กล่าวโดยสรุปพระพุทธศาสนา มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมไทยทำหน้าที่หลักอยู่ 3 ประการ (พูนทรัพย์ สิทธิพรหม , 2533)

1. ให้การอบรมแก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการอยู่ร่วมกันของสังคมแบบชาวพุทธ เช่น การรู้จักที่เมตตา กรุณาต่อสัตว์ และเพื่อร่วมโลก มีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก การวางตนให้เหมาะสมกาลเทศะ เช่น บุตรต่อบิดามารดา ศิษย์ต่อครู อาจารย์ ผู้น้องต่อผู้อาวุโส เป็นต้น
2. เป็นกลไกในการควบคุมสังคม หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้ประชาชนยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้อยู่ร่วมกันในสังคม ในสังคมได้อย่างสันติลดความขัดแย้งทางสังคมและปัญหาทางสังคมได้นานัปการ
3. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม พิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาอันได้แก่ พิธีบวชนาค งานศพ งานบุญในเทศกาลวันธรรมสวนะ จะช่วยหล่อหลอมให้คนในสังคม เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวม

คำจำกัดความเกี่ยวกับพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวถึงพระพุทธศาสนา คนทั่วไปมักนึกถึง เฉพาะพระภิกษุสงฆ์ และวัดวาอาราม แต่โดยที่แท้จริงพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบอื่นๆ อีกหลายประการ (คณิงนิตย จันทบุตร อ้างถึงใน ประสบลุข พันธูประยูร, 2535)

1. ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ได้แก่ วัด โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป
2. ศาสนบุคคล ได้แก่ ภิกษุ สมณะ อุนาสก อุนาสิกา
3. ศาสนธรรม ได้แก่ พระธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า
4. ศาสนพิธี ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ข้อปฏิบัติความพร้อมเพียงของหมู่คณะ

บทบาทของพุทธศาสนากับเยาวชน

หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา มีส่วนช่วยกล่อมเกล่าให้เยาวชน สามารถปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสันติ และประพฤติตน อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมอย่างมีเหตุผล ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตต่อไปภายหน้า

การถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ดังนั้นบทบาทของครูจึงมีส่วนช่วยถ่ายทอดความรู้ด้านพุทธศาสนาให้แก่เยาวชน ส่วนพ่อแม่และผู้ปกครองจะมีบทบาทโดยตรงต่อการกล่อมเกล่าจิตใจของเยาวชนไทยให้เกิดความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนา โดยการนำพาเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามพุทธศานานนอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้านพุทธศาสนาของเยาวชนก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่จะทำให้เยาวชนมีทัศนคติด้านบวก หรือด้านลบต่างจากพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

เยาวชนถือเป็นประชากรที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต หากเยาวชนได้รับการอบรม และได้รับความรู้ด้านพุทธศาสนาที่ถูกต้อง จากครู โรงเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งเพื่อนร่วมชั้น ย่อมทำให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา หากแต่ข่าวสารที่เยาวชนได้รับจากสื่อมวลชนตามกระแสไหลเวียนของข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับพุทธศาสนาในปัจจุบัน อาจทำให้เยาวชนเกิดทัศนคติด้านลบต่อพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
4. เพื่อศึกษาบทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา

ปัญหานำวิจัย

1. เยาวชนมีความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนาอย่างไรในปัจจุบัน.
2. มีปัจจัยอย่างไรที่ก่อให้เกิดผลและมีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในปัจจุบัน
3. เยาวชนมีความต้องการและทิศทางอย่างไรในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบัน

สมมติฐานในการวิจัย

1. เยาวชนมีความรู้ และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากครอบครัว
2. เยาวชนมีความรู้ และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากโรงเรียน
3. เยาวชนมีความรู้ และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากสื่อมวลชน
4. เยาวชนมีความรู้ และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากเพื่อน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความรู้ ทักษะคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา ในทุกอำเภอของ 3 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก พิจิตร และสุโขทัย .
2. การมุ่งศึกษาวิจัยที่ก่อให้เกิดผล และมีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ความรู้ที่เยาวชนได้รับจากครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน และเพื่อน
3. การศึกษามุ่งศึกษาการปรับบทบาทการให้ความรู้ด้านพุทธศาสนาแก่เยาวชนเพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการ และทิศทางในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับศาสนิกชนเพื่อให้เยาวชนนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. เยาวชน คือบุคคลที่อายุ ระหว่าง 13-16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ระบบการศึกษาปกติ ในสังกัดราชการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. โลกาภิวัตน์ คือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีข่าวสาร ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดกระแสการไหลของข้อมูลข่าวสาร โดยข้อมูลข่าวสารจะถูกถ่ายทอดจากจุดหนึ่งสู่จุดอื่นที่อยู่ห่างไกล อย่างไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัดด้านเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในทุกสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีขีดจำกัดด้านภาษาหรือวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบด้านการศาสนา เช่นกรมการศาสนา และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านเยาวชน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการเยาวชนแห่งชาติ จะได้นำผลที่ได้ไปประมวลเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรมเสริม เพื่อปลูกฝัง และก่อให้เกิดคุณธรรม และจริยธรรมที่เหมาะสมแก่เยาวชน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลและความสัมพันธ์ต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน ซึ่งได้แก่ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ครู ผู้ปกครอง และเพื่อน โดยเฉพาะบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้านพุทธศาสนาของเยาวชนนั้น งานวิจัยได้ให้ความสนใจศึกษาเป็นพิเศษ จึงอาจเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ผลการวิจัย จะมีส่วนช่วยให้สื่อมวลชนได้ตระหนักถึงบทบาทของตนด้านการให้ข่าวสารพุทธศาสนาได้ชัดเจน เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายได้มากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มีทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร
2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการผู้รับสาร
4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการความรู้และทัศนคติ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory)

คำว่า "การสื่อสาร" (Communication) นั้นได้ที่ผู้ให้ความหมายไว้มากมาย (อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน , 2533 : 28-29)

แฮริสโตเติล (Aristotle) ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาวิชาวาทศิลป์ (rhetoric) หรือ การสื่อสาร (Communication) ว่าเป็นการแสวงหา "วิธีการจูงใจที่พึงมีอยู่ทุกรูปแบบ (search for all the available of persuasion)

เอ็ดเวิร์ด สเปียร์ (Edward Spaia) "การสื่อสาร คือการตอบความหมายโดยสัญชาตญาณต่อท่าทางที่แสดงเป็นสัญลักษณ์โดยไม่รู้ตัว ต่อความคิดและพฤติกรรมของวัฒนธรรมของบุคคล"

วอเรน ดับเบิลยู วีเวอร์ (Warren W. Weaver) "กล่าวว่า การสื่อสาร ในที่นี้ความหมายกว้างครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคน ๆ หนึ่งอาจมีผลต่อจิตใจของคนอื่น ๆ หนึ่ง การสื่อสารจึงไม่หมายเฉพาะการเขียนและการพูดเท่านั้น 'หากแต่ยังรวมไปถึงดนตรี , ภาพการแสดง , บัลเลต์ และพฤติกรรมทุกพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย"

จอร์เก็น รอยซ์ และเกรกอรี (Jurgen Reseach and gregory Batesos) "การสื่อสาร ไม่ได้หมายความถึงการถ่ายทอดด้วยภาษาเขียนที่ชัดเจนและแสดงเจตนาชัดเจนเท่านั้น ' แต่การสื่อสารยังรวมไปถึงกระบวนการทั้งหลายที่คนมีอิทธิพลต่อกันด้วยคำนิยามนี้ยึดหลักที่ว่า การกระทำและเหตุการณ์เหล่านั้น หมายความว่า ความเข้าใจที่เกิดขึ้นนั้นได้เปลี่ยนแปลงทั้งข่าวสารที่คน ๆ นั้นมีอยู่ และมีอิทธิพลต่อบุคคลผู้นั้น"

จอร์จ เอ มิลเลอร์ (George A. Miller) “การสื่อสารหมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง”

จอร์จ เกร็บเนอร์ (Georg Gerbner) “ การสื่อสารคือ การแสดงกิริยาสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) โดยใช้สัญลักษณ์และระบบสาร (message systems) ”

คาร์ล ไฮ โฮ ฟแลนด์ (Carl .I. Hovland) และคณะ “การสื่อสารคือกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้รับสาร) สิ่งเร้า (โดยปกติเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน) เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ (ผู้รับสาร)

โคลิน เชอรี (Colin Cherry) “การสื่อสารเป็นการกระทำซึ่งเครื่องหมายอันแรก (สิ่งเร้า) ก่อให้เกิดความหมายอันที่สอง (ปฏิกิริยาตอบ) ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับสิ่งเร้าเป็นรายๆไป ว่าจะมีปฏิกิริยาตอบกลับอย่างไร ตามลักษณะของเขาซึ่งได้มาจากประสบการณ์การสื่อสารในอดีต”

วิลเบอร์ ชรามม์ (Willber Schramm) “การสื่อสารคือการใช้ความเข้าใจร่วมกันต่อเครื่องหมายที่แสดงข่าวสาร” (information sings) ”

เอเวอเรท เอ็มท โรเจอร์ส และเอฟ ฟลอยด์ ชูเทคเกอร์ (Everet M. Rogers and F. Floyd Shoemaker) “การสื่อสารคือกระบวนการซึ่งถูกส่งจากผู้รับสารไปยังผู้รับสาร”

ชาร์ลส์ อี ออสกู๊ด (Charles E. Osgood) “ในความหมายโดยทั่วไป การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เป็นผู้ส่งสารมีอิทธิพลต่อฝ่ายหนึ่งคือ ผู้รับสาร โดยใช้สัญญาณต่างๆ ซึ่งถูกส่งผ่านสื่อที่เชื่อมระหว่างสองฝ่าย”

จากความหมายของการสื่อสารที่ผู้รู้ต่าง ๆ ได้ให้คำนิยามไว้สรุปได้ว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Sender หรือ Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel) (ปรมา สตะเวทิน , 2533 : 30)”

องค์ประกอบของการสื่อสาร

โดยทั่วไปกระบวนการสื่อสารจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการคือ

1. แหล่งสาร หรือผู้ส่งสาร (Source หรือ Xsender) คือผู้ที่ทำการส่งสารไปยังผู้อื่นอาจเป็นบุคคลเดียวหรือหลายคนก็ได้ ขึ้นอยู่กับประเภทและระดับการสื่อสาร
2. สาร (Message) คือเรื่องราวหรือความคิด ที่ผู้ส่งสารต้องการส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารรู้ความหมายและปฏิกิริยาตอบสนอง
3. ช่องทางหรือสื่อ (Channel หรือ Media)

ช่องทาง หมายถึง ทางที่ทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารติดต่อกันได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู จมูก ลิ้น กาย

สื่อ หมายถึง สื่อที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ และเสียง ตลอดจนสื่อที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารไปถึงกันและกัน

4. ผู้รับสาร (Receiver) คือบุคคลที่ได้รับเรื่องราว ความคิดจากผู้ส่งสารสามารถคิด และรู้ความหมายของสารที่ได้รับ อาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลก็ได้เช่นเดียวกับผู้ส่งสาร

5. ผลที่เกิดจากการรับสาร (Effect)

6. ปฏิกริยาสะท้อนกลับ (Feedback)

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร

การสื่อสาร มีลักษณะเป็นกระบวนการที่สร้างความเข้าใจระหว่าง ผู้ส่งสารและผู้รับสาร และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้รับสารโดยมีกระบวนการทำงานที่เป็นพลวัต (Dynamic) เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง กล่าวคือมีการกระทำโต้ตอบกลับมาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารตลอดเวลา ผู้ส่งสารกลายเป็นผู้รับสาร และผู้รับสารกลายเป็นผู้ส่งสาร ในระหว่างเวลาเดียวกันได้

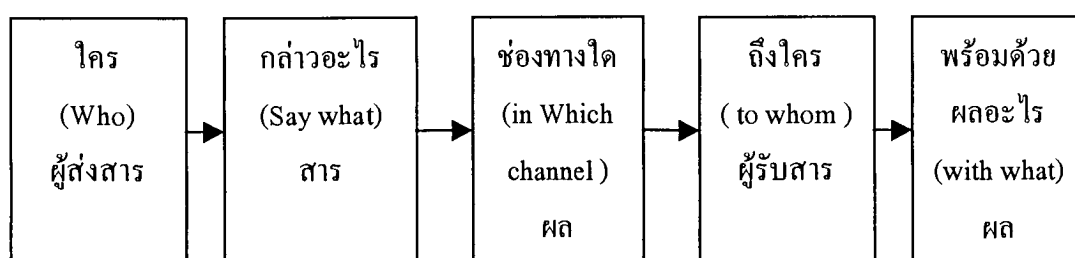
นอกจากนี้เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร ได้มีนักวิชาการหลายคนได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร โดยใช้แบบจำลองเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและการนำไปใช้ อาทิเช่น

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของ Harold D. Lasswell

ฮาร์โล ดี ลาสเวล (Harold D. Lasswell) เป็นทฤษฎีการสื่อสารที่อธิบายการสื่อสารเชิงพฤติกรรม (The behavioral school of thought) เป็นการศึกษาปฏิกริยาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เนื้อหาข่าวสารชนิดของสื่อที่ใช้แบบผลอันเกิดจากการกระทำการสื่อสาร Lasswell อธิบายกระบวนการสื่อสารโดยตั้งเป็นคำถามเกี่ยวกับตัวผู้รับสารผู้ส่งสารและผลของการสื่อสารซึ่งเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้ (อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน, 2533:53)

แผนภาพที่ 1

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของ Lasswell

แบบจำลองดังกล่าว เกิดขึ้นในช่วงที่นักทฤษฎี การสื่อสารมีความเชื่อว่ากระบวนการสื่อสารส่วนใหญ่ เป็นขบวนการเชิงโน้มน้าวใจ จึงเป็นสูตรที่เหมาะสมสำหรับใช้วิเคราะห์การสื่อสาร เพื่อการโน้มน้าวใจเพื่อให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างที่ผู้ส่งสารต้องการให้เกิดโดยมีกระบวนการ ดังนี้

ใคร (Who) "ผู้ส่งสาร" ซึ่งอาจหมายถึง ตัวบุคคล กลุ่มบุคคล สื่อมวลชน หรือสถาบัน
กล่าวอะไร (Say what) คือ "สาร " ที่ผู้ส่งสารไปยังผู้รับ ซึ่งอาจได้แก่ การพูด การแสดงท่าทางต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารรับรู้และเกิดความเข้าใจ

ในช่องทางใด (in Which channel) คือ " ช่องทาง" ที่สารส่งไปยังผู้รับสาร ช่องทางในที่นี้มีหลายรูปแบบทั้งตัวบุคคลและสื่อมวลชนทุกประเภท

ถึงใคร (to whom) คือ "ผู้รับสาร" ทั้งในระดับปัจเจกชนและมวลชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น อายุ อาชีพ เพศ ระดับการศึกษา และความคิด

พร้อมด้วยผลอะไร (with what effect) ที่ผู้ส่งสารมีความประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้รับสาร เป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ทศนคติ และพฤติกรรม

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของเบอร์โล (The Berio Model)

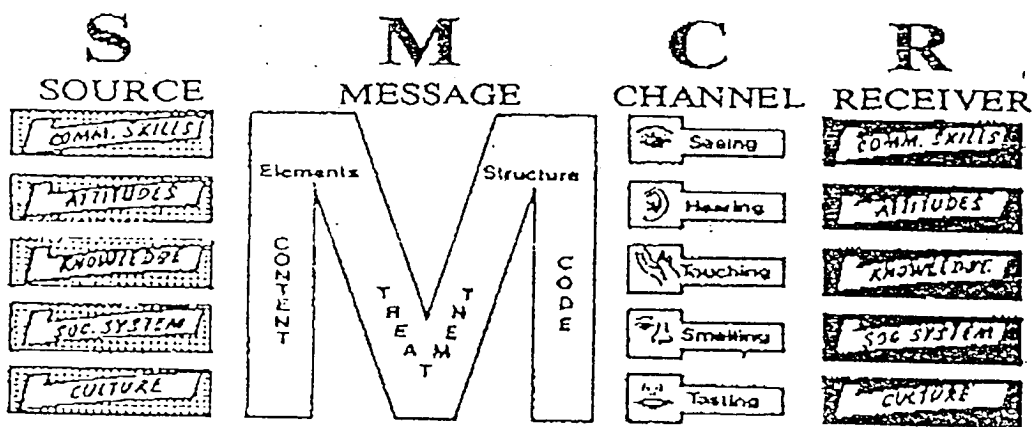
เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) ได้อธิบายถึงแบบจำลองกระบวนการสื่อสารไว้ในหนังสือชื่อ The Poces of Communication โดยกล่าวในกระบวนการสื่อสารนั้นมียอดประกอบอยู่ 6 ประการ คือ (อ้างในปรมะ สตะเวทิน ,2533 : 53-55)

1. ผู้ส่งสาร (Communication source)
2. ผู้เข้ารหัส (encoder)
3. สาร (Message)
4. สื่อ (Channel)
5. ผู้ถอดรหัส (decoder)
6. ผู้รับสาร (Communication receiver)

7. อย่างไรก็ตามเบอร์โลเห็นว่า ในกรณีการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 บุคคลนั้น ผู้ทำหน้าที่ส่งสารและผู้ทำหน้าที่เข้ารหัสสามารถเป็นคน ๆ เดียวกันได้รวมเรียกว่า ผู้ส่งสาร (sourec) ในทำนองเดียวกันได้เช่นกัน รวมเรียกว่าผู้รับสาร (receveiver) ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารตามแนวความคิดของเบอร์โล จึงมียอดประกอบหลัก ๆ อยู่ 4 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ SMCR ซึ่งย่อมาจากผู้ส่งสาร (sourec) สาร(Message)สื่อ(Channel) และผู้รับสาร (receveiver) ตามลำดับซึ่งเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2

A MODEL OF INGREDIENTS IN COMMUNICATION

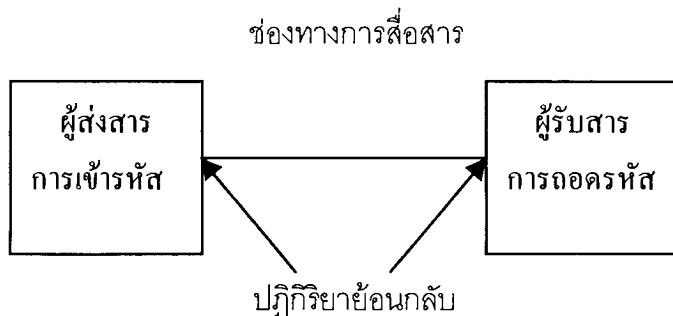
จากแบบจำลองการสื่อสารของ Berlo ทำให้เราทราบความหมายของคำว่า "กระบวนการ" คือความสัมพันธ์ ระหว่างกันขององค์ประกอบทางการสื่อสาร ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ โดยอิสระได้

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารตามแนวความคิดของโรเจอร์ส (The Rogers Concept)

เอฟเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ส (Everet M. Rogers , 1961 :43) กล่าวว่ากระบวนการสื่อสารคือ กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร(Source)ไปยังผู้รับสาร (receiver) ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้บริหาร

แผนภาพที่ 3

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารตามแนวความคิดของโรเจอร์ส

จากแบบจำลองดังกล่าวอธิบายได้ว่ากระบวนการสื่อสารจะเกิดขึ้นเมื่อรับข่าวสารแปลงเนื้อหาของสารให้เป็นรหัส (Encoder) คือแปลงข่าวสาร ความคิดเห็น ทักษะหรือความรู้สึกใด ๆ ให้อยู่ในลักษณะที่ถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้ แล้วส่งเนื้อหาที่แปลงนี้ออกไปสู่ผู้รับสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารสมบูรณ์ เมื่อเนื้อหาที่ส่งเป็นรหัสไปสู่ผู้รับนั้นได้ถูกถอดออก (Decoder) และผู้รับได้รับเนื้อหาสารที่ส่งไปนั้น แต่ตามที่ตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ก็แล้วแต่ประสบการณ์ของผู้รับสาร (Field of Experience) ในกระบวนการสื่อสารปฏิกิริยาย้อนกลับ (Feedback) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อข่าวสารของผู้ส่งสาร ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาว่าการสื่อสารบรรลุสำเร็จหรือไม่

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure)

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลคนนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้า มาสู่ตนทั้งหมด' แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ ได้มีการเลือกรับรื่อนั้นจากคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รับสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1.องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เช่น กระบวนการรับข่าวสาร การเลือกรับความรู้ตามทัศนคติ และประสบการณ์เดิมของตน
- 2.องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

แม็คคอมบ์ส และ เบ็คเคอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้ให้ความหมายว่าบุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ

- 1.เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหว และ สังเกตการณ์สิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากสื่อมวลชน เพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไร เป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
- 2.เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้
- 3.เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับคนอื่นได้

4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความ เป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบๆ ตัว

การเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสาร 2 ลักษณะคือ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน
2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

ชาล์ เค อัทकिन (Atkim, 1973) กล่าวว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากมีความรู้ ความเข้าใจใน สภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่ที่เปิดรับข่าวสารน้อย

โรเจอร์ส และ สเวนนิ่ง (Rogers and Sevensing, 1969) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อมวลชน ให้กว้างออกไปอีด้วยให้คำนิยามว่าสื่อมวลชนนี้ครอบคลุมถึง 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ เหตุนี้ ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนใน ความหมายของเขาทั้งสองจึงประกอบด้วย จำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปี และอื่นๆ

ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับข่าวสารอาจจะรับข่าวสารโดยผ่านกระบวนการใน การเลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ คือ (Klapper 1960:5)

การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure)

บุคคลจะเลือกรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งข่าวต่างๆ ตามความสนใจและความ ต้องการของ ตนเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการของตนการเลือกให้ความ สนใจ (Selective Attention)

นอกจากบุคคลจะเลือกรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจแก่ข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็พยายาม หลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดแย้งต่อทัศนคติ หรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่ สอดคล้องกับความรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจและสับสนได้

การเลือกรับข้อมูลและตีความ (Selective Perception and selective Interpretation)

เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตี ความสารที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับ มาตามความเข้าใจของตนเองหรือทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ และแรงจูงใจของ คนในขณะนั้น

การเลือกจดจำ (Selective Retention)

หลังจากที่บุคคลให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติที่สอดคล้องกับคนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

ขั้นตอนในการรับสื่อนี้ ชรามม์ (schramm) ได้อธิบายว่าข่าวสารที่เข้าถึงระดับความสนใจของผู้รับสารจะมีแนวโน้มที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับเหตุผลที่มนุษย์ให้ความสนใจหรือตั้งใจรับข่าวสารอย่างไรจากสื่อ นั้นนักวิชาการหลายท่าน ที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันดังนี้

ไฟรด์สัน (Friendson) ไรเลย์ (Riley) และวาลเลส (Waples) เรียกว่า “พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร” นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ผู้รับข่าวสารจากสื่อใดนั้นย่อมเป็นไปตามบทบาท และสถานภาพในสังคมของผู้รับสาร และเหตุผลในการรับข่าวสารก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอย่างอื่น ๆ ที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดความแตกต่างกันในการเลือกสรรข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งงานการศึกษาของ เดอเฟลอร์ (Defleur, M.L,1966) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับตัวแปรแทรก (Intervening Varibles) ที่อิทธิพลในกระบวนการสื่อสารมวลชนระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารโดยตรงทันทีทันใด แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวกับตัวผู้รับสารแต่ละ เช่น จิตวิทยาและสังคม ตลอดจนอิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารนั้น ๆ ทำให้เกิดผลไม่เหมือนไม่เป็นไปตามเจตคติของผู้ส่งสาร

จากแนวความคิดการเปิดรับข่าวสารข้างต้น อาจสรุปได้ว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยจากสื่อใดนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบาท และสถานภาพในสังคมของผู้รับสารนั้น และเหตุผลหนึ่งต่อการรับข่าวสารก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งการเปิดรับข่าวสารนั้นก็ต้องผ่านกระบวนการเลือกรับสารในขั้นต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

ในกระบวนการสื่อสารมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ผู้ส่งสาร (Source)
2. สาร (Message)
3. สื่อ (Media)
4. ผู้รับสาร (Receiver)

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้มีส่วนสำคัญในการดำเนินความสำเร็จของการสื่อสารที่จะทำให้ผู้รับสาร เกิดความตระหนัก มีทัศนคติ และพฤติกรรมไปในแนวทางที่ผู้ส่งสารตั้งใจ

สื่อ (Media) คือ พาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (เสถียร เขยประทับ 2528)

สื่อมวลชน (Mass Media)

สื่อบุคคล (Personal)

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารที่มีจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้อย่างรวดเร็วเป็นการเผยแพร่กระจายข่าวสาร ซึ่งสื่อมวลชนของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

คุณลักษณะของสื่อมวลชน คือสามารถเข้าถึงผู้รับหรือกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว

1. สามารถให้ความรู้และข่าวสารได้ดี
2. สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่ฝังรากลึกได้

แคทซ์ และ ลาซาร์สเฟลด์ (Katz and Lazarsfeld , 1955 ; 27) เห็นว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับข่าวสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากที่สุด ฉะนั้นสื่อบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นสูงใจ ส่วนสื่อมวลชนที่จะมีความสำคัญกว่าในชั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและอาจมีผลบ้างในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลยังไม่เคยรับรู้มาก่อน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klper, 1960) กล่าวถึงอิทธิพลของการสื่อสารมวลชนต่อบุคคลในสังคมว่าเป็นเพียงแรงเสริมในกระบวนการโน้มน้าวใจต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีอยู่แล้ว สื่อสารมวลชน มิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อบุคคล จึงต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการสื่อสารร่วมด้วย จึงจะมีอิทธิพลต่อบุคคลได้ ซึ่งได้แก่ อุปนิสัย บรรทัดฐาน ของกลุ่ม กระบวนการรับสาร การเผยแพร่ข่าวสาร โดยบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็น ระบบการปกครองและระบบการสื่อสารมวลชน

อิทธิพลของสื่อสารมวลชน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klper อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน , 2533 : 142) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรงแต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลสื่อสารมวลชน ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions) ประชาชนมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติ ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อนจึงได้รับอิทธิพลจากการคบหา

สมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชนก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเหล่านั้นติดมาด้วย

1.2 การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน ประชาชนจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิมและจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ไปถึงประชาชนทั่วไปในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักจะสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมักจะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเสมอ และไว้วางใจจากประชาชนทั่วไปจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชนในสังคมเสรี ต่างฝ่ายต่างแสดงความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และประชาชนที่มีเสรีภาพในการที่จะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินใจว่าจะเชื่อสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่ต่อสื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือสื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ ค่านิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งขึ้นและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อที่แรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็เปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ มาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสมมิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลายาวขึ้น

วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm) ได้กล่าวว่าการสื่อสารเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาได้ 3 ลักษณะคือ

- ประชาชนต้องได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา
- ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลง

- ทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการอบรมสั่งสอน เช่นเด็กต้องได้รับการศึกษา ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ต้องได้รับการอบรม เรียนรู้ในการปรับปรุงอาชีพของตนให้ก้าวหน้า

2. สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไปการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication)

ในการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะซักถามทำความเข้าใจ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันได้ทันที การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมืองค์ประกอบของการสื่อสารอยู่อย่างครบถ้วน คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) สื่อ (Media) ผู้รับสาร (Receiver) ผล (Effect) และปฏิริยาสนองกลับ (Feedback)

โรเจอร์ส และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker) กล่าวว่าในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไปหรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุดเพื่อให้เกิดการยอมรับสารนั้น ควรที่จะการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจขึ้นอีกด้วย

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

เสถียร เขยประทับ (2525) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิธี ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจในสารก็สามารถที่จะไต่ถามหรือ ขอบข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนตัวผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว เช่นกัน

การที่ช่องทางเป็นสื่อระหว่างบุคคลมีปฏิริยาตอบสนอง หรือปฏิริยาสะท้อนกลับ สามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปลหรือตีความสาร และการเลือกจำสารได้

2. สามารถที่จะจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

ลาซาร์สเฟลด์ และ แมนเซล (Lazarsfeld and Manzel , 1968) ได้ให้เหตุผลในการมี ประสิทธิภาพของสื่อบุคคลว่า

1. การพูดคุยเป็นกันเองเป็นส่วนตัวทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเกิดความเป็นกันเองและทำให้มีผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น
2. การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม
3. การสื่อสารแบบนี้ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณเองได้รับรางวัล หรือมีส่วนร่วมในเรื่องที่ว่าคุณสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้

การสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท (เสถียร เทยประทับ, 2525) คือ

1. การติดต่อโดยตรง(Direct Contact) การติดต่อโดยตรงนี้ใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสารโดยวิธีเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน วิธีนี้หากประชาชนหรือผู้รับข่าวสารไม่เข้าใจก็สามารถซักถามทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้รับสารได้ด้วย ฉะนั้นกิจกรรมเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจจึงนิยมใช้การติดต่อสื่อสาร แต่มีข้อจำกัดคือการสื่อสารประเภทนี้ต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมากสิ้นเปลืองเวลาค่าใช้จ่าย และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2. การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community) คือการติดต่อโดยผ่านกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลส่วนรวม กลุ่มต่างๆ ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้

ดั่งที่บลูเมอร์ (Blumer , 1969) กล่าวได้ว่า “สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ชีวิตที่ร่วมกันอยู่ทั้งหมดจะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติและมีพฤติกรรมร่วมกันของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความสนใจใฝ่ไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจในทางนั้นด้วย”

ซึ่งการติดต่อโดยกลุ่มอาจทำได้โดยการสนทนาภายในกลุ่ม ประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปฏิกริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสารได้

เบตติงเฮาส์(Bettinhaus ,1986 : 180 อังในลดาวัลย์ พอใจ , 2536)กล่าวว่าสื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่เดิมให้ฝังแน่นมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิงแต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบเขตอันจำกัดของประสบการณ์ ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเพียงแหล่งความคิดและเป็นผู้วางแนวทางในการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์นั้นเป็นผลมาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแบบหัวหน้ากันทั้งสิ้น

นอกจากนี้ทฤษฎีการสื่อสารหลายขั้นตอน(Multi-Step Flow of communication) ยังได้กล่าวไว้ว่า ข่าวสารส่วนใหญ่ที่เผยแพร่จากสื่อมวลชนไปยังประชาชนเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิด (Opinion Leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมากกว่าคนอื่น ๆต่อไป ซึ่งในการถ่ายทอดข่าว

สารแต่ละครั้งของผู้รับสารคนท้าย ๆ จะได้รับสารที่มีทัศนคติของคู่สนทนา แทรกลงไปด้วย ซึ่งอาจมีผลไม่น้อยที่ทำให้ผู้รับสารคล้อยตาม (Katz, 1955)

การนำเอาสื่อมวลชนมาใช้ควบคู่กับสื่อระหว่างบุคคลสามารถลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร (Selective exposure) ได้สื่อระหว่างบุคคลจะทำหน้าที่สนับสนุนผลหรืออิทธิพลที่เกิดจากสารจากสื่อมวลชน และ Media Forums จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสารที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยช่วยลดอุปสรรคของการสื่อสารอันอาจเกิดจากการเลือกรับสาร (Selective exposure) และการตีความสาร (Selective perception) (เสถียร เขย ประทับ, 2525)

จากทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลนั้น จะทำให้เราทราบว่สื่อทั้งสองมีความสำคัญเท่ากัน ๆ กัน การเลือกใช้สื่อทั้งสองนี้ก็แล้วแต่ว่าเราจะมุ่งให้เกิดวัตถุประสงค์อะไร กล่าวคือถ้าต้องการบอกกล่าวแจ้งให้ทราบกันนิยมใช้สื่อมวลชนเนื่องจากสามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง แต่ถ้าต้องการโน้มน้าวใจ สื่อบุคคลมักจะได้ผลมากกว่า

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการผู้ส่งสาร

ความสำคัญของผู้ส่งสาร

ในฐานะที่เป็นผู้เริ่มต้นการสื่อสาร ผู้ส่งสารมีความสัมพันธ์องค์ประกอบอื่น ๆ ของการสื่อสาร โดยใครเป็นผู้ส่งสาร ผู้รับสารจะเข้ารหัสในรูปแบบและเนื้อหาที่ดีที่สุดเท่าที่ผู้รับสารจะเข้าใจได้ ผู้ส่งสารจะเลือกสื่อและทางติดต่อที่เหมาะสมกับการส่งสารในครั้งนั้น ๆ ไปถึงผู้รับสาร และผู้ส่งสารจะเป็นผู้ทำความเข้าใจกับผู้รับสารเพื่อที่จะได้รู้ว่าผู้รับสารประเภทใดมีภูมิหลังทางด้านต่าง ๆ อย่างไร ควรจะเลือกวิธีการเช่นใด นอกจากนั้นผู้ส่งสารยังต้องเป็นผู้กำหนดสถานการณ์การสื่อสารอันจะเอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพการสื่อสารให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ประเภทของผู้ส่งสารจำแนกตามหน้าที่ในการสื่อสาร

ตามหน้าที่ของการสื่อสารสามารถจำแนกผู้ส่งสารออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. ผู้ส่งสารในการทำหน้าที่บอกกล่าวหรือให้ข้อมูลข่าวสาร ตัวอย่างเช่น ผู้รายงานข่าวทางวิทยุ เพื่อบอกเพื่อนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2. ผู้ส่งสารในการทำหน้าที่ให้ความรู้ ตัวอย่างเช่น ครูสอนหนังสือในชั้นเรียน วิทยากรให้การอบรมพนักงานในการปฐมนิเทศน์
3. ผู้ส่งสารในการทำหน้าที่โน้มน้าว ชักจูงใจ ตัวอย่างเช่น พนักงานขายโฆษณาให้ลูกค้า ฟัง นักการเมืองปราศรัยในการหาเสียงเลือกตั้ง
4. ผู้ส่งสารในการทำหน้าที่ให้ความบันเทิง ตัวอย่างเช่น ศิลปินผู้แสดงละคร โทรวทัศน์ นักแสดงตลกในโรงมหรสพ

คุณสมบัติของผู้ส่งสาร

เบอร์โล (Bero , The process of Communication) กล่าวว่าในองค์ประกอบซึ่งนำไปสู่การเพิ่มหรือลดประสิทธิผลของการสื่อสารจะต้องประกอบไปด้วยหลักการดังนี้ (อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน, 2533 : 32-33)

1. ทักษะในการสื่อสาร

ทักษะในการสื่อสารหมายถึง ความสามารถและความชำนาญในการสื่อสาร ทักษะในการสื่อสารเชิงวัจนะ (verbal communicatoin skill) ในฐานะของผู้ส่งสาร ทักษะในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อผู้ส่งสาร 2 ประการ คือ

ก. ทักษะในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความสามารถในการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (purposes) และเจตนารมณ์ (intention) ของตน ก็คือทักษะในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้ส่งสาร

ข. ทักษะในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความสามารถ ในการเข้ารหัสซึ่งแสดงเจตนารมณ์หรือความคิดของผู้ส่งสาร

2. ทัศนคติ

คือ ความมีใจในมเียงที่จะมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติของผู้ส่งสารมี 3 ประการ คือ

ก. ทัศนคติต่อตนเอง (Attitude toward self)

ข. ทัศนคติต่อเรื่องที่สื่อสาร Attitude toward subject matter)

ค. ทัศนคติต่อเรื่องผู้รับสาร (Attitude toward receiver

3. ความรู้และประสิทธิภาพของผู้ส่งสารขึ้นอยู่กับความรู้ 2 ประเภทคือ

ก. ความรู้เรื่องที่จะสื่อสาร (Knowledge of the subject matter)

ข. ความรู้เรื่องกระบวนการสื่อสาร(Knowledge of the communication process)

4. สถานภาพทางสังคมวัฒนธรรม และความเข้าใจในบุคคลอื่น

ผู้ส่งสารสามารถจะเตรียมการสื่อสาร สร้างสาร และเลือกวิธีการสื่อสารที่ไม่ขัดต่อความคิดความเชื่อทางศาสนาของกลุ่มประชากรที่เขาต้องการเข้าถึง

บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารนับว่าเป็นบุคคลที่ต้องมีความรับผิดชอบสูงในการสื่อสารแต่ละครั้งซึ่งผู้ส่งสารมีบทบาทและความรับผิดชอบดังนี้ (อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน , 2529 : 204-205)

1. ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล

ผู้ส่งสารมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อการสื่อสารในลักษณะที่เป็นเรื่องเฉพาะตัว สามารถใช้ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความเข้าใจของตนเองในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสารได้อย่างเต็มที่ผู้ส่งสารในฐานะปัจเจกบุคคลที่หวังผลสำเร็จในการสื่อสารย่อมต้องเตรียมตัว เลือกรวิธในการสื่อสารและสารออกไปตามที่ตนมุ่งหวัง

2. ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ทางสังคม

ผู้ส่งสารย่อมมีบทบาทและความรับผิดชอบในลักษณะที่ผูกพันกับกลุ่ม บทบาทของผู้ส่งสารจะถูกกำหนดโดยกลุ่ม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสาร ไม่ได้หมายถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวเฉพาะตัวผู้ส่งสารหากยังหมายถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มอีกด้วย ผู้ส่งสารจึงมีความรับผิดชอบสูงขึ้นกว่าระดับที่เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล

3. ในฐานะที่เป็นตัวแทนของสถาบันอันมีหน้าที่ส่งสารไปยังมวลชน

ผู้สื่อสารมีบทบาทหน้าที่ที่สูงกว่าการสื่อสารระดับอื่นๆ เพราะผู้ส่งสารมีบทบาทในฐานะที่เป็นข้อมูลข่าวสารในทัศนะในประเด็นต่างๆ และเป็นสื่อกลางในการแสดงออกตามที่สังคมกำหนดไว้ ผู้ส่งสารในการสื่อสารของตนซึ่งก่อให้เกิดผลอันกว้างขวางต่อบุคคลและสังคมด้วย

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (Source Credibility)

โรเจอร์ส และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shumaker 1971 : 210-212) ปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ คือ คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน (homophily) ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร การสื่อสารจะราบรื่นมีประสิทธิภาพมากขึ้นถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณสมบัติที่ละม้ายคล้ายคลึง (homophily) มีความเข้าใจร่วมกัน มีทัศนคติความเชื่อและภาษาเหมือนกัน ถ้าผู้ส่งสารมีความแตกต่างกันมักจะทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้นในจิตใจ ดังนั้นการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในครอบครัว เพื่อนบ้านผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะเหมือนกับผู้รับสาร จะมีผลต่อความสำเร็จในการโน้มน้าวใจหรือการยอมรับนอกรวมนั้น ๆ

โรเจอร์ส (Rogers , 1969 : 184) กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร นอกจากคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติที่ละม้ายคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการโน้มน้าวใจแล้ว ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการโน้มน้าวใจ ซึ่งพบว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ดีในกรณีผู้ส่งสารเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือสูง

ฮอฟแลนด์ , เจนิส และเคลลี (Hovland , janis and Kelley อ้างใน H aiman 1949 : 192)
 กล่าวว่าหมายถึง การที่ผู้ทำการโน้มน้าวใจมีลักษณะของความเป็นผู้มีความรู้หรือเชี่ยวชาญ
 (expertise) และลักษณะของความเป็นผู้นำไว้วางใจ (trustworthiness) กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ส่ง
 สารมีความรู้เรื่องที่ตนเองจะทำการโน้มน้าวใจเป็นอย่างดี และสมควรได้รับความไว้วางใจจากผู้รับ
 สารอีกด้วย การโน้มน้าวใจครั้งนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 ผลเกี่ยวกับความสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสาร ซึ่งอาจสรุปได้ว่าผู้รับสารจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็ต่อ
 เมื่อผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือ มีความละม้ายคล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร ตลอดจนผู้ส่งสารมีอำนาจในการ
 สั่งการ ส่วน Lorgo กล่าวว่าความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไปในแต่ละสถานะการณ์
 และเนื้อหาของสาร

เบอร์โล , ลีเมอร์ท และ เมอร์ซ (Berlo , Lemert and Mertz) สรุปไว้ว่ามีปัจจัยอยู่ 3
 ประการ สำหรับใช้วัดความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารหลาย ๆ คนคือ

1. ปัจจัยด้านความปลอดภัย (safety factor) ด้านความปลอดภัยได้แก่ การมีความ
 เมตตา (kind) การเข้ากับผู้อื่นได้ (congenial) เป็นมิตร (friendly) เห็นพ้องต้องกัน (agrwwable)
 น่าคบ (pleasant) สุภาพ (gentle) ไม่เห็นแก่ตัว (unselffish) ยุติธรรม (just) อภัย (fair)
 เอื้อเฟื้อ (hospitable) มีไมตรีจิต (warm) ร่าเริง (cheerful) สماعคดี (sociable) มีจริยธรรม
 (ethics) สงบเยือกเย็น (calm) อดทน (patience)

2. ปัจจัยด้านคุณวุฒิ (Qualification Factor) ได้แก่ การได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี
 (trained) มีประสบการณ์ (expericenced) มีคุณวุฒิ (qualified) มีทักษะดี (skilled) รู้เรื่องราว
 ชาติ (imformed) รู้จักบังคับ (authoritative) มีความสามารถ (able) มีไหวพริบดี (interlligent)

3. ปัจจัยด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Dynamism) ได้แก่ การรุกเร้า (zgressive)
 เข้าใจผู้อื่น (emphatic) เปิดเผย (frank) มีพลังผลึกกัน (forceful) มีความกล้า (bold) มีความ
 กระตือรือร้น (active) มีพลังในการทำงาน และมีความว่องไว (Fast)

เบททิเฮาส์ (Bettinghaus, 1968 :104-109) กล่าวว่าปัจจัยข้างต้นถ้าผู้ส่งสารคนใดมีมากก็
 ย่อมแสดงว่ามีความน่าเชื่อถือสูง โดยวัดจากค่าเฉลี่ยของผู้ส่งสารหลาย ๆ คน ความน่าเชื่อถือของผู้
 ส่งสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการส่งสารเพื่อโน้มน้าวใจ ผู้ส่งสารที่ไม่ได้รับความน่าเชื่อถือจาก
 ผู้รับสารจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าได้รับความน่า
 เชื่อถือสูงก็สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารได้มาก ความน่าเชื่อถือจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าผู้รับสาร
 เป็นใคร สารเป็นเรื่องอะไรและอยู่ในสถานการณ์อย่างไร ทั้งนี้ เพราะว่ามีอิทธิพลของผู้ส่งสารนั้น ย่อม
 ขึ้นอยู่กับสภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วย

201 26
 146156

146156

จากทฤษฎีและแนวความคิดและผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ได้แก่ ผู้ส่งสารหรือสื่อบุคคล คือ เพื่อร่วมงานและเพื่อบ้าน การร่วมกลุ่ม การที่ผู้ส่งสาร และผู้รับสารมีคุณลักษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกันรวมถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

4. ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 2 ตัว คือ ความรู้ (knowledge) ทัศนคติ (Attitude) ของผู้รับสารอันอาจจะมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้น ๆ ทฤษฎีอธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้^๖ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา(สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533:118)

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้คนในสังคมได้รับทราบว่าในขณะนี้คนในสังคมมีปัญหาอะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้นๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์ต่อไปเป็นลูกโซ่ เป็นที่ยอมรับกันว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่างๆ. ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ การรณรงค์ให้เยาวชนมีความรู้และทัศนคติที่ต่อพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดี และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่างๆ ไปยังกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ซึ่งต้องประกอบด้วย (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533 : 120-121)

ความรู้ (knowledge) ในที่นี้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วย เหตุนี้ความรู้จึงมีความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพทางจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และเป็นผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทางทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ

1.การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะทำให้สร้างความสัมพันธ์ให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลาย เพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

2.การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้นส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรมนั้นๆ (ในฐานะความรู้)

3.การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่างๆ ไปสู่ประชาชนจึงทำให้ผู้รับสารทราบระบบความเชื่อหรือหลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นเรื่อยๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นสภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ่มชัดขึ้น

ทัศนคติ (Attitude) เป็นดัชนีชี้ว่าคุณคนนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมินว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533 :122)

แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Concept of Attitude)

ความหมายของ “ทัศนคติ” คำว่า “ทัศนคติ” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 389) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทัศนคติว่า หมายถึงแนวความคิด ทัศนคติมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “aptus” แปลว่า นุ่มเอียงเหมาะสมนำมาใช้ในความหมายของ ทัศนคติ หมายถึง ท่าทีที่แสดงออกมาของบุคคล ซึ่งบ่งถึงสภาพภาพของจิตใจได้แก่ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Gordon W. Allport , 1976 :3)

ประจวบ อินฮอด กล่าวไว้ว่า “ทัศนคติ” หมายถึง ท่าทีที่คนเรามีต่อกรณีใดกรณีหนึ่งต้องสังเกตหรือดูพฤติกรรมที่ผู้นั้นแสดงออกมาในรูปของ การเขียน การพูด การแสดงท่าที กิริยา สีหน้า น้ำเสียง การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นความหมายของคำว่าทัศนคติซึ่งถูกบัญญัติไว้ในศัพท์การประชาสัมพันธ์

ดร. เสรี วงษ์มณฑา กล่าวว่า “ทัศนคติ” คือความพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติประกอบไปด้วยความรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรม

ไซรัส เมซาค และ ริชาร์ดสัน (Cyrus and E. richardson) กล่าวว่า “ทัศนคติ” หมายถึงระดับความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตของบุคคลที่มีต่อวัตถุ เป็นศักยภาพของพฤติกรรมหรือส่วนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวกต่อสถานการณ์ บุคคลหรือวัตถุทัศนคติเป็นแรงที่มีอยู่ภายในวัดได้จากปฏิกิริยาต่อตัวกระตุ้น ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะแสดงออกทางกาย

กอร์ดอน ดับบลิว มัน (Gordon W. Allport , 1976) “ทัศนคติ” หมายถึงสภาวะทางจิตซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดทิศทางที่แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งของและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

นอร์แมน แอล มัน (Norman L. Man , 1971 : 77) “ทัศนคติ” คือ ความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอดิ ๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

ซีคอร์ด และ แบคแมน (Secord and Backman , 1964 :97) ให้ความหมายของทัศนคติว่า “ความรู้สึก (Affective) ความนึกคิด (Gognitive) และพฤติกรรม (Behavior) ของแต่ละบุคคลต่อสภาพแวดล้อม”

โรคิช (Rokeach , 1970) ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นการผสมผสานหรือจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

ฟิชบายน์ (Fishbein , 1967) ได้ให้คำจำกัดความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติคือความโน้มเอียงซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่จะแสดงตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนทัศนคติเกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

ชัตติยา กรรณสูตร (2516) อธิบายว่า ทัศนคติหมายถึง ความรู้สึกที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งก็ตาม ในลักษณะที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้น หรือมีผลให้เกิดการกระทบหรือแสดงออกที่เรียกว่า “พฤติกรรม”

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2523) อธิบายว่า ทัศนคติหมายถึง สภาวะของความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะกระทำหรือมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้า สิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะบางอย่างทัศนคตินี้จะแสดงออกให้เห็นจากคำพูดหรือพฤติกรรม เมื่อได้ผลสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้นแต่ละคนจะมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากน้อยต่างกันแต่ลักษณะที่สำคัญของทัศนคติก็คือ “ความเป็นนามธรรม” (Abstraction) การศึกษาทัศนคติจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การศึกษา เป็นต้น

สุชา จันทรโสม (2524) ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ความรู้สึกหรือท่าทีนี้จะเป็นในทำนองพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ทัศนคติเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นความพร้อมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติพฤติกรรมของการประเมิน เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่งๆซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล

(Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะส่งผลถึงพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร , 2533)

โดยสรุป “ทัศนคติ” ในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าที ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสารเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทัศนคติมีผลที่ทำให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมา จะเห็นได้ว่าทัศนคติประกอบด้วยความคิดที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกนั้นแสดงออกมา โดยทางพฤติกรรม ดังที่ การ์เดอ์ ลินเซ และเอลเลียท อาร์สัน (Gardner Lindzey and Elliot Arson, 1969) เชื่อว่าทัศนคติเป็นพลังสำคัญที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา

องค์ประกอบของทัศนคติ

ซิมบารโด และเอบบีเซน (Zimbardo and Ebbesen, 1970 อ้างใน จารุณี บุญนิพันธ์ , 2539) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด (The Cognitive Component)

เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทัวไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component)

เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component)

คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

การเกิดทัศนคติ (Attitude Formation)

ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ (Learning) รับรู้ (Perception) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย และที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience)

เมื่อมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางที่ดีหรือไม่ก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication with others)

จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้เช่น พนักงานที่ได้ติดต่อหรือสัมมนากับเจ้าหน้าที่ของโรงงานจะเกิดทัศนคติต่อการกระทำต่างๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models)

การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่นเด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเลียนแบบ
ท่าทางในการชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามมาด้วย อาจเป็นการเลียนแบบผู้นำความคิด
นักแสดงผ่านสื่อต่าง ๆ ก็ได้

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors)

ทัศนคติบางอย่างเกิดขึ้นเนื่องมาจากความเกี่ยวข้องของสถาบัน เช่น โรงเรียน หน่วยงานที่
สังกัด

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของทัศนคติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็น
ตัวเชื่อมโยงให้เกิดทัศนคติต่างๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะไม่ว่าทัศนคติจะเกิดจากประสบ
การณ์เฉพาะอย่าง สิ่งที่เป็นแบบอย่างหรือเกี่ยวข้องกับสถาบัน ก็ต้องมีการสื่อสารแทรกอยู่ จึงอาจ
กล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างมากที่มีผลทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้นมีการบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3ระดับ
คือ (จุมพล รอดคำดี , 2532)

1. การเปลี่ยนแปลงความคิดสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มาจากข้อมูลข่าวสาร
ใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนและบุคคลอื่น ๆ

2. การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้มาจากประสบการณ์ หรือความประทับใจ
หรือสิ่งใดที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ

3. การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินในสังคม ซึ่งไปมีผลต่อบุคคลทำ
ให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ถ้าความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมถูก
กระทบไม่ว่าจะในระดับใดก็ตามจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบ
ต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสารในลักษณะของข่าวสาร ตลอดจน
จนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วมีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น

จากแนวความคิดที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะทำให้เราทราบถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เราจะทราบว่าการมีทัศนคติต่อพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์
อย่างไร เพื่อทางผู้รับผิดชอบจะได้ นำผลไปพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา เพื่อประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันของเยาวชนในสังคมปัจจุบันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คาสติโล (Castillo, 1979) ได้สรุปผลงานของผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อสื่อสาร (Channel) และแหล่งความรู้ทางการเกษตร ที่เกษตรกรได้รับรู้ว่าแหล่งข่าวที่เป็นตัวบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม เพื่อนบ้าน และญาติ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการส่งเสริมโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักจะได้รับข่าวสารจากวิทยุมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับมากกว่าเอกสารหรือหนังสือพิมพ์

ดิโอกาโน (Diokno, 1973) ได้ศึกษาวิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวโดยเลือกสตรีที่สมรสแล้ว 142 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในด้านข่าวสารนั้นชอบสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียงตามลำดับ ส่วนแหล่งข่าวสารคือแพทย์สตรีมักรับฟังวิทยุโดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง ในสุดสัปดาห์ และชอบรายการประเภทละครการแสดง

ฮีโร่ (Hero, 1959) พบว่าสื่อแต่ละประเภทเสนอข่าวต่างประเทศในประเด็นที่ต่างกันและให้ประชาชนมีทัศนคติต่อข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกัน โดยสรุปว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารข่าว มีส่วนทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่เกี่ยวกับข่าวต่างประเทศแตกต่างกันมากกว่าข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ และมีข้อเสนอแนะว่า หนังสือพิมพ์และนิตยสารข่าวควรเสนอเนื้อหาสาระด้านต่างประเทศให้มากขึ้น และควรเสนอข่าวต่างประเทศในทัศนคติที่แตกต่างกันมากกว่าเดิม

ฟิลิปส์ และคณะ (Felip Korzenny, Wanda del Toro and James Gandino : 1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และความคิดเห็นในด้านข่าวต่างประเทศของอเมริกัน พบว่าการเปิดรับข่าวสารต่างประเทศทางโทรทัศน์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ ส่วนในด้านลักษณะประชากรศาสตร์นั้น เพศ อายุ การศึกษา มีความสัมพันธ์กับความรู้ และทัศนคติ เกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชาย มีความรู้ด้านข่าวต่างประเทศมากกว่าผู้ตอบคำถามเพศหญิง และอายุกับการศึกษามีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ

จากงานวิจัยของ Mole, Robert L : The Role of Buddhism in Contemporary Development in Thailand (1968) งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์และบทบาทของพระสงฆ์ กับชุมชนชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการพัฒนาชุมชนนั้นในสายตาชาวชนบท พระสงฆ์เป็นผู้มี "authority" และรัฐบาลเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญอันนี้ จึงพยายามดึงให้พระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่างๆ เพราะจะเป็นสร้างความเป็นไปได้ที่โครงการเหล่านั้นจะประสบผลสำเร็จ เนื่องจากค่านิยมและทัศนคติของชาวชนบทเป็นสิ่งที่แยกไม่ได้จากความเชื่อต่างๆ ทางศาสนา

บำรุง สุขพรรณ (2522) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่พัฒนาความคิดจิตใจของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเฉพาะพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 4 (จังหวัดอุดรธานี) ผลวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีเครื่องรับฟังวิทยุมากที่สุด และมีความสนใจในเรื่องการพัฒนา ชนบท และการเมืองเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมอย่างมาก นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีความเห็นว่าชาวบ้านมีความเลื่อมใสในศาสนาและปฏิบัติตามคำสอนส่วนใหญ่อย่างเคร่งครัด และเห็นว่าควรใช้พระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม 4 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 4 ประการ ไปสู่ชนบทให้มากขึ้นซึ่งสรุปโดยรวมได้ว่า พระสงฆ์มีความยินดีที่จะเป็นผู้นำในการเผยแพร่ข่าวสารไปสู่ประชาชนอย่างยิ่งและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับทางราชการเต็มความสามารถ

รวมทั้งการศึกษาของ ลาวัญญ์ อินทรารักษ์ (2534) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษทรัพย์ากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ตำบลแม่สอย อำเภอแม่สอย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความศรัทธาในคำสอนของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทศนคติต่อการอนุรักษทรัพย์ากรป่าไม้ แต่ความศรัทธาในเพศบรรชิตและความศรัทธาทางพิธีกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษทรัพย์ากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย นอกจากนี้ความศรัทธาในคำสอนของพระสงฆ์ เป็นตัวแปรที่อธิบายทศนคติต่อการอนุรักษทรัพย์ากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ได้มากกว่าความศรัทธาในเพศบรรชิต และความศรัทธาทางพิธีกรรม

บทที่ 3 ระเบียบวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในยุค
ต้องการทราบถึงสภาพความรู้ และทัศนคติที่เยาวชนไทยในปัจจุบันมีต่อพุทธศาสนา ตลอดจน
ต้องการหาปัจจัยที่มีผล และมีความสัมพันธ์กับความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธ
ศาสนา นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดทิศทางในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพุทธ
ศาสนาของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบัน

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ (X-post Facto) คือการศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว โดยใช้
การวิจัยเชิงปริมาณที่มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกได้ดังนี้

1. เยาวชนในเขต จ. พิษณุโลก ได้แก่ อ. เมือง 50 คน อ. พรหมพิราม 50 คน อ. วัดโบสถ์
50 คน และอ. นครไทย 50 คน รวมเยาวชนใน จ. พิษณุโลกทั้งหมด 200 คน จาก 4
อำเภอ
2. เยาวชนในเขต จ. พิจิตร ได้แก่ อ. เมือง 50 คน อ. ทับคล้อ 50 คน และอ. วังทรายพูน
50 คน รวม 150 คน
3. เยาวชนในเขต จ. สุโขทัย ได้แก่ อ. เมือง 50 คน อ. บ้านด่านลานหอย 25 คนและ
อ.ศรีสัชชนาลัย 25 คน รวม 150 คน

ในการเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 450 คนนั้น คณะผู้วิจัยมีการสุ่มตัวอย่างแบบ
Random Sampling โดยจะเข้าพบกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา และขออนุญาตเก็บรวบรวม
ข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในระดับมัธยมศึกษา และจากอาจารย์ผู้สอน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะศึกษา
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลและ มีความสัมพันธ์กับความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธ
ศาสนา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน และเพื่อน เพื่อใช้คำตอบที่ได้เป็น
แนวทางในการกำหนดทิศทางในการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่อไปในอนาคต

คำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม

คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามจะกำหนดเป็นประเด็นกว้าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรีโดยกำหนดประเด็นให้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

เยาวชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ

- บทบาทของครอบครัวอันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเป็นผู้นำความคิดถ่ายทอดทัศนคติและความเลื่อมใสในพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นอย่างไร และกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติคล้อยตามหรือไม่ เพียงใด
- บทบาทของโรงเรียน และครู ในการถ่ายทอดความรู้ในด้านพุทธศาสนา
- บทบาทการถ่ายทอดความรู้และทัศนคติของสื่อมวลชนต่อพุทธศาสนา
- เพื่อน มีบทบาทต่อความรู้ และทัศนคติด้านพุทธศาสนามากน้อยเพียงใดมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติด้านพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด ในหมู่เยาวชน และการพูดคุยในเรื่องศาสนาของเยาวชน มุ่งประเด็นใดเป็นพิเศษหรือไม่ เพราะอะไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งหมดที่ได้รับรวบรวมมากล่าวคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.1 รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ศึกษาความรู้ ทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

1.2 รวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในปัจจุบัน แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์สภาพความต้องการของเยาวชนที่มีต่อบทบาทของสื่อมวลชน ครู ผู้ปกครอง และเพื่อน ในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อให้เยาวชนนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์" สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2

บทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

ส่วนที่ 3

บทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

ส่วนที่ 4

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

ส่วนที่ 5

บทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

ส่วนที่ 1

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	172	38.23
หญิง	278	61.77
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 61.77 เพศชาย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 38.23

ตารางที่ 2

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
พิษณุโลก	187	41.55
พิจิตร	111	24.67
สุโขทัย	152	33.78
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในพิษณุโลก จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 41.55 รองลงมาได้แก่สุโขทัย จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 33.78 และมีน้อยที่สุดคือภูมิลำเนาในพิจิตร จำนวน 111คน คิดเป็นร้อยละ 24.67

ตารางที่ 3

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามที่อยู่ปัจจุบัน

ที่อยู่	จำนวน	ร้อยละ
บ้านพัก	408	90.67
หอพัก	26	5.78
วัด	16	3.55
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่อยู่เป็นบ้านพัก จำนวน 408 คน คิดเป็นร้อยละ 90.67 รองลงมาเป็นหอพัก จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 5.78 และน้อยที่สุดคือ อยู่วัด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.55

ตารางที่ 4

แสดงจำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพการพักอาศัย

สถานภาพการพักอาศัย	จำนวน	ร้อยละ
พักกับบิดา มารดา	369	82.00
ญาติ	38	8.45
ลำพัง	18	4.00
พระ	16	3.55
ผู้ไม่ตอบ	9	2.00
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยกับบิดา มารดา จำนวน 369 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 รองลงมาอยู่กับญาติ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 8.45 และที่อยู่เพียงลำพังคิดเป็นร้อยละ 4.00 มีน้อยที่สุดคืออยู่กับพระ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.55

หมายเหตุ มีผู้ที่ไม่ตอบจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 5

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดครอบครัว

ขนาดครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ลูก รวมไม่เกิน 5 คน	97	21.56
ครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ลูก รวมเกิน 5 คน	179	39.78
ครอบครัวขยาย พ่อแม่ลูก ปู่ย่า รวมไม่เกิน 5 คน	94	20.89
ครอบครัวขยาย พ่อแม่ลูก ปู่ย่า รวมเกิน 5 คน	55	12.22
ไม่อยู่กับครอบครัว	19	4.23
ไม่ตอบ	6	1.33
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมาชิกของครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อแม่ลูกเกิน 5 คน มากที่สุดเป็นจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 39.78 รองลงมาได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อแม่ลูกไม่เกิน 5 คน จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 21.56 รองลงมาเป็นครอบครัวขยาย พ่อแม่ลูก ปู่ย่า รวมไม่เกิน 5 คน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 20.89 รองลงมาเป็นครอบครัวขยายรวมเกิน 5 คน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 และมีผู้ไม่ตอบคำถามจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33

ตารางที่ 6

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพของครอบครัว

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	68	15.11
เกษตรกรรวม	117	26.00
ค้าขาย	149	33.12
รับจ้าง	84	18.67
อื่น ๆ	29	6.44
ไม่ตอบ	3	0.66
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีอาชีพค้า จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 33.12 รองลงมาคืออาชีพเกษตรกรรม จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง 84 คน คิดเป็นร้อยละ 18.67 รองลงมาเป็นอาชีพรับราชการ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 15.11 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.44
 เหตุที่ไม่ตอบคำถาม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.66

ตารางที่ 7

แสดงจำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ถึง 30,000 บาท/ปี	27	6.00
ระหว่าง 30,000- 50,000 บาท/ปี	154	34.22
ระหว่าง 50,000- 100,000 บาท/ปี	197	43.78
เกิน 100,000 บาท/ปี	66	14.67
ไม่ตอบ	6	1.33
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 7 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 50,000-100,000 บาท/ปี จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 43.78 รองลงมาคือระหว่าง 30,000 -50,000 บาท/ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 34.22 รองลงมาคือมีรายได้ครอบครัวเกิน 100,000 บาท/ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 14.67 รองลงมาคือมีรายได้ไม่ถึง 30,000 บาท/ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00

เหตุที่ไม่ตอบคำถาม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

แสดงจำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ถึง 30,000 บาท/ ปี	27	6.00
ระหว่าง 30,000- 50,000 บาท/ ปี	154	34.22
ระหว่าง 50,000- 100,000 บาท / ปี	197	43.78
เกิน 100,000 บาท/ปี	66	14.67
ไม่ตอบ	6	1.33
รวม	450	100.00

จากตารางที่ 7 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 50,000- 100,000 บาท/ ปี จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 43.78 รองลงมาระหว่าง 30,000 -50,000 บาท/ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 34.22 รองลงมา มีรายได้ครอบครัวเกิน 100,000 บาท/ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 14.67 รองลงมา มีรายได้ไม่ถึง 30,000 บาท/ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00

หมายเหตุ มีผู้ไม่ตอบคำถาม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		ระดับความพอใจ
	X	S.D.	
1. ท่านมีโอกาสพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	3.67	1.11	มาก
2. ท่านมักทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	3.41	0.89	มาก
3. สมาชิกของท่านให้ความสำคัญทางพุทธศาสนา	3.06	0.90	ปานกลาง
4. ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากครอบครัว	2.82	0.85	ปานกลาง
5. ครอบครัวของท่านสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้และทัศนคติทางพุทธศาสนา	3.00	1.00	ปานกลาง
6. ท่านมักมีความเห็นสอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	3.75	0.90	มาก
7. สมาชิกในครอบครัวมักมีความรู้และทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาในด้านบวก	2.66	1.07	ปานกลาง
8. บรรยายภาคแสดงความคิดเห็นในครอบครัวเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นแบบประชาธิปไตย	3.49	1.01	มาก
รวมเฉลี่ย	3.23	0.68	ปานกลาง

จากตารางแสดงว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มักมีความเห็นสอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.75 รองลงมาที่มีความคิดเห็นว่า มีโอกาสพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า สมาชิกในครอบครัวมักมีความรู้และทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาในด้านบวก อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.66

ตารางที่ 9

แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของ
 ภาวชน

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		ระดับความ พอใจ
	X	S.D.	
1. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ	2.65	0.99	ปานกลาง
2. โรงเรียนมักเชื่อมโยงการสอนให้เข้ากับหลักทางพุทธศาสนา	2.44	0.94	น้อย
3. คุณครูส่วนใหญ่เป็นผู้เคร่งครัดทางศาสนา	2.48	0.89	น้อย
4. คุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของท่านที่มีต่อศาสนา	3.23	1.00	ปานกลาง
5. คุณครูประพฤติตนเป็นต้นแบบที่ดีทางพุทธศาสนา	2.72	0.91	ปานกลาง
6. การปลูกฝังทัศนคติทางศาสนาของโรงเรียนทำให้ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อ ศาสนา	2.40	1.07	น้อย
7. ท่านมักร่วมกิจกรรมทางศาสนากับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	2.71	0.93	ปานกลาง
8. มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาอย่างเสรีภายในโรงเรียน	3.30	1.22	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.74	0.94	ปานกลาง

จากตารางแสดงว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาอย่างเสรีภายใน
 โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.30 รองลงมามีความคิดเห็นว่า คุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของ
 ท่านที่มีต่อศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.23 และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า การปลูกฝังทัศนคติ
 ทางศาสนาของโรงเรียนทำให้ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อศาสนา อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.40

ตารางที่ 10

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		ระดับความพอใจ
	X	S.D.	
1. สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของท่าน	3.76	1.09	มาก
2. สื่อมวลชนมักปลุกฝังทัศนคติในทางบวกของท่าน	1.65	0.96	น้อยที่สุด
3. สื่อมวลชนมักวิจารณ์การกระทำของพระสงฆ์	4.67	0.60	มากที่สุด
4. ท่านมักคล้อยตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์	3.58	0.71	มาก
5. ท่านอยากให้สื่อมวลชนปรับปรุงการทำงาน	3.61	0.65	มาก
6. ท่านมักจำในสิ่งที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปพูดคุยต่อกับ เพื่อน ผู้ปกครอง และครู	2.52	0.76	น้อย
7. ท่านใส่ใจเรื่องที่สื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์	2.81	1.14	ปานกลาง
8. ท่านรับข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาจากสื่อมวลชน	2.26	1.12	น้อย
9. ข่าวสารที่ท่านได้รับจากสื่อมวลชนมักทำให้ท่าน ไม่อยากร่วมกิจกรรมทางศาสนา	3.70	0.98	มาก
10. จากข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชน ท่านเห็นว่า พุทธศาสนายังน่าเลื่อมใสอยู่	2.50	1.07	น้อย
รวมเฉลี่ย	3.10	0.83	ปานกลาง

จากตารางแสดงว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76 รองลงมา มีความคิดเห็นว่า ข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชนมักทำให้ท่าน ไม่อยากร่วมกิจกรรมทางศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.70 และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า สื่อมวลชนมักปลุกฝังทัศนคติในทางบวกของท่าน อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.65

ตารางที่ 11

แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น		ระดับความพอใจ
	X	S.D.	
1. ท่านมักพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางศาสนากับเพื่อน	2.32	0.90	น้อย
2. ท่านมักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อน	3.77	0.98	มาก
3. ท่านมักชักชวนกับเพื่อนร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ	2.12	0.98	น้อย
4. สถานที่ทางศาสนากับบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	1.90	0.92	น้อย
5. เพื่อนมีส่วนทำให้ท่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์	2.42	1.03	น้อย
6. ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของท่าน	2.37	1.22	น้อย
7. ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังคงเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของเพื่อน	2.31	1.20	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.46	0.97	น้อย

จากตารางแสดงว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.77 รองลงมามีความคิดเห็นว่า เพื่อนมีส่วนทำให้ท่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.42 และส่วนน้อยที่สุดมีความคิดเห็นว่า สถานที่ทางศาสนา กับบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.90

ตอนที่ 2 การทดสอบโดยใช้สถิติวิเคราะห์

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับความรู้ และทัศนคติทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน มีความรู้ และทัศนคติ ทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน สามารถจำแนกตามสมมุติฐานได้ดังนี้

1. เยาวชนมีความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากครอบครัว
2. เยาวชนมีความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากโรงเรียน
3. เยาวชนมีความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากสื่อมวลชน
4. เยาวชนมีความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนา แตกต่างกันไปตามระดับความรู้ และทัศนคติที่ได้รับจากเพื่อน

ตารางที่ 12

เปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

บทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน	ช		ญ		T-value	P- value
	X	SD	X	SD		
1. ท่านมีโอกาสพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับพุทธศาสนา	3.90	0.78	3.53	1.26	3.85	0.00
2. ท่านมักทำกิจกรรมทางศาสนาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว	3.84	0.72	3.14	0.88	8.73	0.07
3. ครอบครัวของท่านให้ความสำคัญเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	3.79	0.72	2.62	0.69	17.04	0.16
4. ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากครอบครัว	3.41	0.64	2.45	0.75	14.36	0.00
5. ครอบครัวของท่านมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรู้และทัศนคติทางพุทธศาสนา	3.48	0.55	2.71	1.10	9.72	0.00
6. ท่านมักมีความเห็นสอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา	4.32	0.47	3.40	0.92	13.93	0.00
7. สมาชิกในครอบครัวมีความรู้และทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาในด้านบวก	3.09	0.77	2.39	1.14	7.75	0.00
8. บรรยากาศในการแสดงความคิดเห็นในครอบครัวเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นแบบประชาธิปไตย	4.44	0.49	2.91	0.78	22.86	0.78

P < 0.05

จากตารางที่ 12 การเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่าทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 13

เปรียบเทียบบทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

บทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน	ช		ญ		T-value	P- value
	X	SD	X	SD		
1. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ	3.55	0.64	2.08	0.72	21.73	0.19
2. โรงเรียนของท่านมักเชื่อมโยงการสอนให้เข้ากับหลักทางพุทธศาสนา เช่น การสอนให้เห็นเรื่องบาปบุญคุณโทษ	3.30	0.58	1.91	0.70	21.68	0.29
3. คุณครูส่วนใหญ่เป็นผู้เคร่งครัดทางศาสนา	3.38	0.58	1.93	0.54	26.25	0.00
4. คุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของท่านที่มีต่อศาสนา	4.12	0.33	2.67	0.86	24.98	0.00
5. คุณครูประพฤติตนเป็นต้นแบบที่ดีทางพุทธศาสนา	3.61	0.55	2.18	0.62	24.42	0.20
6. การปลูกฝังทัศนคติทางศาสนาของโรงเรียนทำให้ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อศาสนา	3.36	0.61	1.81	0.84	22.60	0.00
7. ท่านมักร่วมกิจกรรมทางศาสนา กับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.71	0.65	2.09	0.37	29.63	0.00
8. มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาอย่างเสรีภายในโรงเรียน	4.47	0.50	2.57	0.94	27.79	0.00

* P < 0.05

จากตารางที่ 13 การเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่าทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 14

เปรียบเทียบบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน	ช		ญ		T-value	P- value
	X	SD	X	SD		
1. สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของท่าน	4.65	0.47	3.21	1.00	20.39	0.00
2. สื่อมวลชนมักปลุกฝังทัศนคติในทางบวกต่อท่าน	2.65	0.86	1.03	0.18	24.34	0.00
3. สื่อมวลชนมักวิจารณ์การทำงานของพระสงฆ์	5.00	0.00	4.47	0.70	12.43	0.00
4. ท่านมักคล้อยตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์	4.02	0.15	3.31	0.78	14.69	0.00
5. ท่านอยากให้สื่อมวลชนปรับปรุงการทำงาน	4.12	0.32	3.29	0.60	18.86	0.00
6. ท่านมักนำสื่อที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปพูดคุยต่อกับเพื่อนผู้ปกครอง และครู	3.18	0.50	2.10	0.59	19.82	0.23
7. ท่านใส่ใจต่อเรื่องที่สื่อมวลชนวิจารณ์	3.83	0.81	2.17	0.82	20.86	0.53
8. ท่านรับข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาจากสื่อมวลชน	3.31	0.62	1.61	0.84	24.44	0.00
9. ข่าวสารที่ท่านได้รับจากสื่อมวลชนมักทำให้ท่านไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	4.56	0.49	3.17	0.82	22.44	0.00
10. จากข่าวสารที่ท่านได้รับจากสื่อมวลชนท่านเห็นว่าพุทธศาสนายังคงน่าเลื่อมใสอยู่	3.51	0.70	1.87	0.72	23.57	0.09

P < 0.05

จากตารางที่ 14 การเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่าทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสัมพัทธ์ที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย

ตารางที่ 15

เปรียบเทียบบทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

บทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน	ช		ญ		T-value	P- value
	X	SD	X	SD		
1. ท่านมักพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางศาสนากับเพื่อน	3.18	0.42	1.80	0.69	25.99	0.00
2. ท่านมักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อน	4.59	0.49	3.25	0.85	21.13	0.00
3. ท่านมักชักชวนกับเพื่อนร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ	3.08	0.68	1.53	0.59	24.67	0.00
4. สถานที่ทางศาสนา มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	2.76	0.73	1.36	0.55	22.82	0.10
5. เพื่อนมีส่วนทำให้ท่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์	3.35	0.59	1.84	0.79	22.84	0.00
6. ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของท่าน	3.59	1.00	1.62	0.54	23.66	0.00
7. ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของเพื่อน	3.45	1.09	1.60	0.54	20.63	0.00

* P < 0.05

จากตารางที่ 15 การเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่าทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสัมพันธที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีทัศนคติและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง " ความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ " มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา
4. เพื่อศึกษาบทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา

ลักษณะของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ นักเรียนในระดับมัธยมต้น จำนวน 450 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการนำเสนอเป็นตารางแสดงตจจำนวน ร้อยละ และ ค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้การหาค่า t-Test , F-Test และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมุติฐานในการวิจัย โดยใช้โปรแกรม SPSS For Windows ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิจัยลักษณะทางประชากร

1. เพศ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง มากกว่าเพศชาย กล่าวคือเป็นนักเรียนหญิงเป็นร้อยละ 61.77 (278 คน) และเป็นนักเรียนชายคิดเป็น ร้อยละ 38.28 (127 คน)
2. ภูมิลำเนา นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพิษณุโลก มากที่สุด กล่าวคือ นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพิษณุโลก คิดเป็นร้อยละ 41.55 (187 คน) พิจิตรคิดเป็นร้อยละ 24.67 (111 คน) สุโขทัย คิดเป็นร้อยละ 33.78 (152 คน)
3. ที่อยู่ปัจจุบันของนักเรียนอาศัยอยู่ในบ้านพัก ร้อยละ 90.67 (408 คน) อยู่หอพักร้อยละ 5.78 (26 คน) และอาศัยวัดร้อยละ 3.55 (16 คน)

4.สภาพการพักอาศัยของนักเรียนส่วนใหญ่พักกับบิดา มารดาคิดเป็นร้อยละ 82.00 (369 คน) อยู่กับญาติคิดเป็นร้อยละ 8.45 อยู่ลำพังคิดเป็น 4.00 (18 คน) และอาศัยวัดมักอยู่กับพระสงฆ์ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 3.55 (16 คน)

5.ขนาดของครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อ แม่ ลูกรวมกัน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 39.78 (179 คน) ครอบครัวเดี่ยว พ่อ แม่ ลูกรวมกันไม่เกิน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.56 (97 คน) ครอบครัวขยาย พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า รวมไม่เกิน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 (55 คน) ไม่อยู่กับครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 4.23 (19 คน)

6.อาชีพของครอบครัวนักเรียนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกครอบครัวค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 33.12 (149) เกษตรกรรมคิดเป็น ร้อยละ 26.00 (117 คน) รับจ้างคิดเป็นร้อยละ 18.67 (84 คน) รับราชการคิดเป็น 15.11 (68คน) อาชีพอื่น ๆคิดเป็นร้อยละ 6.44 (29คน)

7.รายได้ของครอบครัวนักเรียนส่วนใหญ่มีครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 50,000- 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.78 (197 คน) รายได้ 30,000- 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.22 (154 คน) รายได้เกิน 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.67 (66 คน) รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 06.00 (27 คน)

8.บทบาทของครอบครัวมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนพบว่า ร้อยละ 46.22 (208) มีโอกาสพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับศาสนาในระดับน้อย ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 21.55 (97 คน) ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 14.67 (66 คน) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 10.00 (45 คน) น้อยที่สุดคิดเป็น 6.89 (31 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่มีโอกาสทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับสมาชิกในครอบครัวในระดับน้อยคิดเป็น ร้อยละ 44.67 (201 คน) ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 24.22 (109) ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 17.34 (78 คน) ระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 7.55 (34 คน) และระดับน้อยที่สุดคิดเป็น 6.22 (28 คน)

ครอบครัวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวันสำคัญทางพุทธศาสนาในระดับน้อยคิดเป็น 47.56 (214 คน) ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 20.88 (94 คน) ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 16.44 (74 คน) ระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.23 (37 คน) และน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.88 (31 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากครอบครัวระดับกลางคิดเป็นร้อยละ 44.00(198 คน) ระดับน้อยคิดเป็น 23.11 (104 คน) น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 20.22 (91 คน) ระดับมากคิดเป็น ร้อยละ 3.34 (15 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.00 (171 คน) ระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 25.33 (114 คน) ระดับน้อยที่สุด เป็นร้อยละ 19.33 (87 คน) ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 16.23 (73 คน) และระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.12 (5 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 45.11 (203 คน) ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 23.78 (107 คน) ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 23.11 (104 คน) ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 5.33 (24 คน) ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.67 (12 คน)

บรรยากาศการแสดงความคิดเห็นในครอบครัวเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นแบบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 23.33 (105 คน) ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.11 (77 คน) ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 7.55 (34 คน) ระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.55 (25 คน)

9. บทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา ดังนี้

โรงเรียนมีส่วนจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.00 (171 คน) รองลงมาคือระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.94 (147 คน) และในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 15.12 (68 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.77 (44 คน) และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.11 (14 คน) และผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 1.33 (6 คน)

โรงเรียนมักเชื่อมโยงการสอนให้เข้ากับหลักทางพุทธศาสนา เยาวชนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 40.88 (184 คน) มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง รองลงมาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 15.34 (69 คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 6.89 (31 คน) น้อยที่สุดคือระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.83 (11 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 43.56 (196 คน) มีความคิดเห็นว่าคุณครูส่วนใหญ่เป็นครูเคร่งครัดทางศาสนาในระดับน้อย รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.67 (147 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.12 (50 คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 10.67 (48 คน) และน้อยที่สุดคือระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 (9 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 44.89 (202 คน) เห็นว่าคุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของพวกเขาในระดับมาก รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.77 (107 คน) รองลงมาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 21.35 (97 คน) รองลงมาที่มีความคิดเห็นเท่ากัน ระหว่างมากที่สุด กับน้อยที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 4.88 (22 คน)

คุณครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเยาวชน เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าคุณครูเป็นแบบอย่างในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 38.00 (171 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.22 (154 คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 20.67 (93 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.89 (22 คน) และน้อยที่สุดคือระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.33 (6 คน) และผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 0.89 (4 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.00 (189 คน) เห็นว่าโรงเรียนมีส่วนในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีทางศาสนาให้แก่พวกเขาในระดับปานกลาง รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.67 (102 คน) และในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.00 (99 คน) ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 8.67 (39 คน) และในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.67 (12 คน) และผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 2.00 (9 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับโรงเรียนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 52.67 (237 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.67 (102 คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 18.00 (81 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.34 (33 คน) และน้อยที่สุดคือระดับร่วมกับกิจกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.22 (19 คน) และมีผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 2.45 (11 คน)

เยาวชนเห็นว่าโรงเรียนมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33.55 (151 คน) รองลงมาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 26.67 (120 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 15.34 (69 คน) และน้อยที่สุดคือระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.40 (29 คน)

10. บทบาทของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาดังนี้

สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน ส่วนใหญ่คิดว่ามีอิทธิพลระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.12 (203 คน) รองลงมาเป็นระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.98 (112 คน) รองลงมาเป็นระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 17.11 (77 คน) รองลงมาเป็นระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 9.12 (41 คน) และน้อยที่สุดคือระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 (9 คน) และมีผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 1.78 (8 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อมวลชนมักปลูกฝังทัศนคติในทางบวกต่อพุทธศาสนาให้แก่พวกเขาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.55 (208 คน) รองลงมาเห็นว่าสื่อมวลชนปลูกฝังทัศนคติในทางบวกให้กับเขาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.11 (104 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 11.55 (52 คน) ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 3.78 (17 คน) ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 (9 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของพระสงฆ์ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.55 (331คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 21.55 (97 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 4.22 (19 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.22 (1คน)

เยาวชนส่วนใหญ่มักคล้อยตามเรื่องวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในระดับมาก จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 67.12 รองลงมาในระดับปานกลาง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.78 และระดับมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.89

เยาวชนส่วนใหญ่จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 49.77 เห็นว่าสื่อมวลชนควรปรับปรุงการทำงานในระดับมาก รองลงมาในระดับปานกลาง จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 39.55 รองลงมาในระดับมากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 4.67 รองลงมาในระดับน้อย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.66 และจำนวน 2 คน ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.44 และมีผู้ไม่ตอบคำถาม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.44

เยาวชนส่วนใหญ่มักนำสิ่งที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปพูดคุยต่อกับเพื่อน ผู้ปกครอง และครู ในระดับปานกลาง จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ในระดับน้อย จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 44.23 ในระดับมาก และน้อยที่สุด เท่ากันคือจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12 และในระดับมากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.56

เยาวชนส่วนใหญ่ใส่ใจต่อเรื่องราวที่สื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.00 (289 คน) ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.89 (103 คน) ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 12.00 (54 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.56 (52 คน) และในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.00 (45 คน) และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 1.56 (7 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.34 (177 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.00 (208 คน) รองลงมาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.12 (104 คน) รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 5.34 (24 คน) และมากที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.34 (15 คน) และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 4.89 (22คน)

ข่าวสารที่เยาวชนได้รับจากสื่อมวลชนทำให้เยาวชนไม่เอยากร่วมกิจกรรม ทางศาสนาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.00 (189 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.12

(104 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.78 (98 คน) รองลงมาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 11.56 (52 คน) และในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.45 2 คน

เยาวชนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 34.67 (156 คน) มีความเห็นว่าพุทธศาสนายังคงน่าเลื่อมใสอยู่ เป็นระดับปานกลาง รองลงมาเห็นว่าน่าเลื่อมใสในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 32.00 (144 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.89 (76 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.45 (47 คน) และระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.67 (21 คน) และมีผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 1.34 (6 คน)

11. บทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน ดังนี้คือ

เยาวชนส่วนใหญ่มักพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางศาสนากับเพื่อนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.34 (177 คน) รองลงมามีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 37.55 (169 คน) รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.23 (64 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.55 (25 คน) และมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.66 (3 คน) และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 2.67 (12 คน)

เยาวชนส่วนมากมีความคิดเห็นสอดคล้องในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43.12 (194 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.00 (117 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.88 (103 คน) มีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 5.12 (232 คน) และระดับน้อยที่สุด 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 0.89 (4 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่ชักชวนเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 41.78 (188 คน) ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 24.89 (112 คน) ระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.67 (102 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.00 (27 คน) ระดับน้อยที่สุดคือชักชวนเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.56 (7 คน) และผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 3.12 (14 คน)

สถานที่ทางศาสนา มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของเยาวชนส่วนใหญ่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 39.34 (177 คน) และระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.23 (154 คน) และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 20.45 (92 คน) รองลงมาในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 (9 คน) และมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.56 (7 คน) และผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 2.45 (11 คน)

เพื่อนมีส่วนทำให้เยาวชนส่วนใหญ่เกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.78 (188 คน) รองลงมาเป็นระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.56

(106 คน) รองลงมาเป็นระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.67 (39 คน) ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.45 (11คน) และผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 0.89 (4 คน)

พระสงฆ์ยังคงเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 46.45 (209) มีความคิดเห็นระดับน้อย รองลงมาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.34 (87 คน) คิดเป็นร้อยละ 12.00 (54 คน) มีความคิดเห็นระดับปานกลาง รองลงมาในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 11.56 (52 คน) ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.66(39 คน)และผู้ไม่ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ2.00 (9 คน)

เยาวชนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 47.562 (14 คน) ยังคาดว่าพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนในระดับน้อย รองลงมาในระดับน้อยที่คิดเป็นร้อยละ 20.88 (94 คน) รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 13.56 (61 คน) ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.56 (43 คน) คิดเป็นร้อยละ 6.67 (30 คน) และมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 1.77 (8คน)

อภิปรายผล

1. บทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนสามารถสรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน ดังนี้

1.1 บทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกในครอบครัวมักมีความรู้ และทัศนคติต่อพุทธศาสนาในทางบวกในระดับต่ำ และมีระดับน้อยที่มีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนากับครอบครัว

1.2 เยาวชนในจังหวัดพิจิตรมีโอกาสพูดคุยกับครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องพุทธศาสนาในระดับปานกลาง ในขณะที่เยาวชนในจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัยอยู่ในระดับต่ำ

1.3 เยาวชนที่อยู่ในวัดมักทำกิจกรรมทางศาสนาในระดับปานกลาง เยาวชนที่พักอยู่หอพักมีกิจกรรมทางศาสนาในระดับน้อยที่สุด

นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนที่พักอยู่วัดจะเป็นสมาชิกของครอบครัวที่ให้ความรู้ทางศาสนาในระดับมาก

1.4 สภาพการพักอาศัยของเยาวชน มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน แตกต่างกัน กล่าวคือเยาวชนที่พักอยู่กับบิดา - มารดา มีทัศนคติต่อพุทธศาสนาในด้านบวกในระดับน้อย เยาวชนที่พักอาศัยกับพระมีทัศนคติในด้านบวกในระดับปานกลาง

1.5 ขนาดของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการได้รับความรู้และทัศนคติทางศาสนา ครอบครัวขยายไม่เกิน 5 คน ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง ครอบครัวในระดับอื่น ๆ จะอยู่ในระดับน้อย

1.6 อาชีพของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อการให้ความรู้และทัศนคติของเยาวชน กล่าวคือทุกอาชีพจะมีอิทธิพลในระดับปานกลางได้เช่นกัน

1.7 รายได้มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนในระดับน้อย กลุ่มรายได้ระหว่าง 50,000- 100,000 บาท เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมทางศาสนาในระดับปานกลาง

2. บทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนสามารถสรุปผลการทดสอบสมมุติฐานได้ดังนี้

2.1 โรงเรียนมีอิทธิพลต่อเยาวชนเพศหญิงในระดับปานกลาง แต่อยู่ในระดับต่ำในเยาวชนเพศชาย

นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงการปลูกฝังทัศนคติของโรงเรียนก่อให้เกิดผลดีทางศาสนา กว่าเพศชาย

2.2 ภูมิลำเนา พบว่า เยาวชนที่ศึกษาในเขตสุโขทัยเห็นว่าคุณครูเป็นต้นแบบที่ดีทางศาสนา ในระดับปานกลาง แต่เขตพิษณุโลก และสุโขทัยอยู่ในระดับต่ำ

2.3 โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการให้ความรู้ทางศาสนากับหอพัก และวัด ในระดับปานกลาง แต่ที่อิทธิพลต่อเยาวชนที่อาศัยพักบ้านในระดับน้อย

2.4 โรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการให้ความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่พักอาศัยกับบิดา- มารดา แต่มีอิทธิพลต่อเยาวชนที่พักอาศัยอยู่วัด และอยู่กับญาติค่อนข้างสูงกว่า

2.5 โรงเรียนมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มาจากครอบครัวแบบขยายที่ไม่เกิน 5 คน ในระดับต่ำ

2.6 โรงเรียนมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติกับเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพค้าขายในระดับปานกลาง แต่มาจากครอบครัวแบบอื่น ๆ ในระดับต่ำ

2.7 ครอบครัวที่มีรายได้ไม่ถึง 30,000 บาท เยาวชนมักเห็นว่าคุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางพุทธศาสนาสูงกว่ากลุ่มรายได้อื่น ๆ

3. บทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนสามารถสรุปผลการทดสอบสมมุติฐานดังนี้

3.1 สื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนที่มีเพศต่างกัน กล่าวคือเพศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติที่ได้รับจากสื่อมวลชน

3.2 สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อภูมิลำเนาของเยาวชน เยาวชนของพิษณุโลกมีความเห็นว่า สื่อมวลชนมีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อมวลชน และมักนำสิ่งที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปวิพากษ์วิจารณ์ต่อในระดับมากกว่าเยาวชนในเขตนั้น

3.3 สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อที่อยู่ปัจจุบันของเยาวชน เยาวชนที่อาศัยในวัด คล้อยตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในระดับต่ำกว่าเยาวชนที่อาศัยในบ้านพักและหอพัก

3.4 สื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อสภาพการพักอาศัยของเยาวชน กล่าวคือ สภาพการพักอาศัยทุกแบบจะมีความรู้และทัศนคติต่อศาสนาในระดับปานกลาง - น้อย

3.5 ขนาดครอบครัวเดี่ยวไม่เกิน 5 คน จะคล้อยตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนในระดับมาก และเยาวชนที่มาจากครอบครัวเดี่ยวเกิน 5 คน จะใส่ใจต่อเรื่องการที่สื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ และมักทำให้ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ในระดับมาก และมากกว่าเยาวชนที่มาจากขนาดครอบครัวแบบอื่น ๆ

3.6 อาชีพของครอบครัวมีผลทำให้เยาวชนได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน คือ ครอบครัวอาชีพรับราชการเยาวชนอยากให้สื่อมวลชนปรับปรุงงานระดับใกล้เคียงกับกลุ่มอาชีพค้าขาย คืออยู่ในระดับมาก

3.7 สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มาจากรายได้ 50,000-100,000บาท มักทำสิ่งที่ที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปวิพากษ์วิจารณ์ ต่อกลุ่มรายได้ไม่ถึง 30,000 บาท ยังเห็นว่าข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชน พุทธศาสนายังคงน่าเลื่อมใสอยู่

4. บทบาทของสื่อมวลชนยังมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนสามารถสรุปผลการทดสอบสมมุติฐานได้ดังนี้

4.1 เพื่อนมีอิทธิพลต่อเพศของเยาวชน เยาวชนเพศหญิงมักพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางศาสนาสูงกว่าเพศชาย

นอกจากนี้ยังพบว่าเพศชายเห็นว่าสถานที่ทางศาสนาบาปรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและชักชวนเพื่อนร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่าเพศหญิง

4.2 ภูมิฐานะที่แตกต่างของเยาวชนไม่มีผลทำให้ผลทำให้บทบาทของเพื่อนที่มีต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชนแตกต่างกัน

4.3 เพื่อมีอิทธิพลต่อเยาวชนที่พักในหอพัก กล่าวคือ เยาวชนที่พักในหอพักมักชักชวนเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาน้อยกว่าในขณะที่ เยาวชนที่พักวัดเห็นว่ามีส่วนทำให้เขาเปิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์

4.4 เพื่อนมีอิทธิพลต่อสภาพการพักอาศัย เยาวชนที่พักอยู่กับพระเห็นว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน และมักชักชวนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่าเยาวชนที่พักอาศัยแบบอื่น ๆ

4.5 เพื่อนไม่มีอิทธิพลต่อขนาดของครอบครัว กล่าวคือ ขนาดของครอบครัวที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อทัศนคติของเยาวชน

4.6 เพื่อนมีอิทธิพลต่ออาชีพของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวเกษตรกรรมเห็นว่าเพื่อนทำให้เกิดทัศนคติในทางบวกและมักชักชวนเพื่อนพูดคุยและเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางศาสนาสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

4.7 รายได้ของครอบครัวมีผลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน กล่าวคือ ครอบครัวที่มีรายได้ 50,000 - 100,000 บาท มักพูดคุยข้อคิดเห็นทางศาสนากับเพื่อนและมักมีความเห็นสอดคล้องกับเพื่อนในระดับสูง และสูงกว่ากลุ่มรายได้อื่น

นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มรายได้ 30,000 - 50,000 บาท มีความเห็นว่าพระสงฆ์ยังคงเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของเพื่อนสูงกว่ากลุ่มอื่น

ข้อเสนอแนะ

หลังเสร็จสิ้นภารกิจการวิจัยเรื่อง "ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์" ผู้วิจัยพบว่าการแสวงหาและรวบรวมองค์ความรู้ในด้านนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาวิจัยจะต้องสัมผัสคลุกคลีกับกลุ่มเยาวชนให้ใกล้ชิดมากกว่านี้ , ด้วยเหตุผลที่ว่าการศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคตินั้นการใช้เครื่องมือแบบสอบถามเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

1. ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานเครื่องมือ กล่าวคืออาจมีการวิจัยโดยเลือกใช้การสัมภาษณ์กลุ่มร่วมด้วยจะส่งผลให้การวิจัยมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น
2. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีขนาดใหญ่ขึ้น อาทิเช่น เพิ่มกลุ่มตัวอย่างถึงเยาวชนที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา
3. ควรศึกษาถึงบทบาทของผู้นำความคิดของกลุ่มว่า บุคคลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรรณิการ์ โอมูเณ. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

จินดา คุ่มกิตติชัย. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความร่วมมือของประชาชน ในการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะประโยชน์: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัด ฉะเชิงเทรา. วิทยา นิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2532.

เฉลิม อุดกฤษฎ์. การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521

ธนัทสรณ์ โพธิ์ปิ่น. คุณลักษณะของการพัฒนาในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

นภดล เมธาวิทย์. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านยางโทน ตำบลสวรรคต อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตมหาลัษณ์มหิดล , 2531.

ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2533.

ประสพสุข ดีอินทร์. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาลัษณ์มหิดล, 2521

พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์. ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาในการทำงานพัฒนาชุมชนตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส). วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

วิเชียร เกตุสิงห์. หลักการสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS /PC. กรุงเทพมหานคร : ชมรมผู้สนใจงานวิจัยการศึกษา, 2534.

เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2538.

ภาษาอังกฤษ

Berlo, David. The Pocess of Communication : An Introduction to Theory and Parctice. New York : Hoit, Ranehart and Winston, 1960.

Cohen , J. M. and Cphoff, Norman T. , Rural Deveplopment : Concepts : and Measures for project design implementation and evelation. Cornell University,1977.

Menzel H. and Katz. Social Relations and Innovation in The Medical Proceession. Public Opinion Quartetly. New York : The basic Book, 1955.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง "ความรู้ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์"

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำแนะนำ โปรดเลือกกาเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเขียนคำตอบลงในช่องว่างแต่ละช่อง

1. ข้อมูลตัวท่าน

เพศ

ชาย หญิง 1

2. ภูมิลำเนา

พิษณุโลก พิจิตร สุโขทัย 2

3. ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านพัก หอพัก อื่น ๆ 3

ได้แก่.....

4. สภาพการพักอาศัย 4

พักกับบิดา มารดา ญาติ
 อยู่ลำพัง อื่น ๆ

5. ขนาดของครอบครัว.....5

- ครอบครัวเดี่ยวพ่อ แม่ ลูกรวมไม่เกิน 5 คน
- ครอบครัวเดี่ยวพ่อ แม่ ลูกรวมเกิน 5 คน
- ครอบครัวขยายพ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ฯ รวมไม่เกิน 5 คน
- ครอบครัวขยายพ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ฯ รวมเกิน 5 คน
- ไม่อยู่กับครอบครัว

6. ครอบครัวประกอบอาชีพ.....6

- รับราชการ เกษตรกรรม
- ค้าขาย รับจ้าง
- อื่น ๆ

7.ครอบครัวมีรายได้.....7

ไม่ถึง 30,000 บาท/ปี

30,000 - 50,000 บาท/ปี

ระหว่าง 50,000 -100,000 บาท/ปี

เกิน100,000 บาท/ปี

ตอนที่ 2 บทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

คำแนะนำ โปรดกาเครื่องหมาย ในระดับคะแนนที่คิดว่าเหมาะสม

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
8.	ท่านมีโอกาสนพยูคยกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
9.	ท่านมักทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว					
10	ครอบครัวของท่านให้ความสำคัญทางศาสนา					
11	ท่านได้รับความรู้ทางศาสนาจากครอบครัว					
12	ครอบครัวของท่านมีความสำคัญในการปลูกฝังความรู้และทัศนคติต่อพระพุทธศาสนา					
13	ท่านมักมีความเห็นสอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
14	สมาชิกในครอบครัวมักมีความคิดเห็นต่อพระพุทธศาสนาในด้านบวก					
15	บรรยากาศแสดงความคิดเห็นในครอบครัวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นแบบประชาธิปไตย					

ตอนที่3 บทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน

คำแนะนำ โปรดกาเครื่องหมาย ในช่องระดับคะแนนที่คิดว่าเหมาะสม

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
16	โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ					
17	โรงเรียนของท่านมักเชื่อมโยงการสอนให้เข้ากับหลักทางพุทธศาสนา เช่นการสอนให้เห็นเรื่องบาปบุญคุณโทษ					
18	คุณครูส่วนใหญ่เป็นผู้เคร่งครัดทางศาสนา					
19	คุณครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของท่านที่มีต่อศาสนา					
20	คุณครูประหลาดใจคนเป็นต้นแบบที่ดีทางพุทธศาสนา					
21	การปลูกฝังทัศนคติทางศาสนาของโรงเรียนทำให้ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อศาสนา					
22	ท่านมักร่วมกิจกรรมทางศาสนากับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
23	มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างเสรีภายในโรงเรียน					

ตอนที่ 4 บทบาทของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน
 คำแนะนำ โปรดกาเครื่องหมาย ในช่องระดับคะแนนที่คิดว่าเหมาะสม

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
24	สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของท่าน					
25	สื่อมวลชนมักปลุกฝังทัศนคติในทางบวกต่อท่าน					
26	สื่อมวลชนมักวิจารณ์การทำงานของพระสงฆ์					
27	ท่านมักคล้อยตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์					
28	ท่านอยากให้สื่อมวลชนปรับปรุงการทำงาน					
29	ท่านมักนำสื่อที่ได้รับจากสื่อมวลชนไปพูดคุยกับเพื่อน ผู้ปกครอง และครู					
30	ท่านใส่ใจต่อเรื่องที่สื่อมวลชนวิจารณ์					
31	ท่านรับข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาจากสื่อมวลชน					
32	ข่าวสารที่ท่านได้รับจากสื่อมวลชนมักทำให้ท่านไม่อยากร่วมกิจกรรมทางศาสนา					
33	จากข่าวสารที่ท่านได้รับจากสื่อมวลชน ท่านเห็นว่าพุทธศาสนายังคงน่าเลื่อมใสอยู่					

ตอนที่ 5 บทบาทของเพื่อนที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของเยาวชน

คำแนะนำ โปรดกาเครื่องหมาย ในช่องระดับคะแนนที่คิดว่าเหมาะสม

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
34	ท่านมักพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางศาสนากับเพื่อน					
35	ท่านมักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อน					
36	ท่านมักชักชวนกับเพื่อนร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ					
37	สถานที่ทางศาสนามีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา					
38	เพื่อนมีส่วนทำให้ท่านเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และพระสงฆ์					
39	ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของท่าน					
40	ท่านคิดว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของเพื่อน					

ประวัติผู้วิจัย

นางสาววราภรณ์ ชื่อประติษฐ์กุล เกิดวันที่ 12 เมษายน 2505 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เมื่อ พ. ศ. 2529 และศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ. ศ. 2538 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6 โปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก